

ROMAAN

No

16

SISU:

- Oevre Richier-Frich: Lutsiferi silm.
Jakob Mändmets: Kingsepa naine.
Hafis: Armastus.
Rudolf Blaumann: Lahkumine.
P. Grünfeldt: Sūgis.
Hanns Heinz Ewers: Rahwas sõjariistus.
Knut Hamsun: Sõrmus.
Richard Strohschneider: Kuradikahm.
Ukraina rahwalaul: Kurb saatus.
Iwan Turgenjew: Mille peale ma möllen.
Wilhelm Lobsien: Saare õpetaja.

TALLINN 1922
KIRJASTUS ARENG

nr. 16.

Telefoniposti otsja, mille kõrgus 7 jalga, hakkab ronima tigu. Tigu ronib päeva jooksul 3 jalga edasi, aga õffel libiseb ta 2 jalga tagasi. Mitme õß-päewaga jõuab tigu posti otsa?

Lahendused tulevad saata 15. detsembrini „Romaani“ talitusele, Tallinn, Niguliste tän. 16. Selleks on juure lisatud allolev blankett.

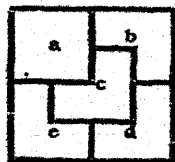
Digete lahenduste saatjate nimed avaldatakse „Romaanis“ nr. 1 a. 1923 1. jaanuaril. Digete lahenduste saatjate wabel loostakse wälja:

3 aastakäiku „Romaani“ 1923.

„Romaani“ talitus, Tallinn,
Niguliste tän. 16.

Kindmõistatuse lahendus

nr. 13.

a = isa weerandosa.

b, c, d, e = poegade ühejuurused ja ühekujulised osad.

Digeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Liiji Amer, Johannes Abermann, Frits Abel, Anton Adamson, A. Adorf, Walter Ader, Karl Ajasta, Karl Afjel, A. Altmann, Karl Alikas, Anton Anus, Roman Antonof, Eino Antje, Mide Ausmann, Johannes Awer, Magda Bachmann, Emil Bader, Johannes Barub, K. Bauert, Helmi Baumann, J. Balber, A. Beten, O. Bergert, Boris Berggrin, Gretchen Berggrin, Alfred Betlein, Maxtin Betlein, Richard Bibikow, Linda Birkenberg, A. Hlofmann, Boris Brandt, Harald Brecher, Egon Brüller, A. Busch, Lilly Delmann, Dolly, Marie Donat, August Diiina, Wold. Ehlmann, Wold. Einmann, Johannes Einmann, Walter Erbak, Anette Erwart, Helmi Felsberg, Leontine Findeisen, Meta Fies, Erika Friedrichs, A. W. Fridolin, Reeter Graf, A. Grönberg, Elmar Grünberg, E. Gustafson, Reinhold Gader, W. Hamburg, J. Hammel, S. Hasendusch, Oswald Hamel, Joh. Heinwere, J. Hiitab, Bernhard Hindrea, Carl Holzmeier, Albert Jaanson, E. Jaason, M. Jakobson, Edgar Jakobson, Jaan Jen-

sen, Frieda Joo, Oskar Johanson, Edgar Johanson, Ella Jung, Hans Jõgi, Janno Jõeleht, Arnold Jürine, Meta Jldas, Harald Alves, Joh. Jngel, L. Jwanow, Ewald Kadak, Jaanus Kait, Aino Kallas, agr. Aug. Kalamees, Elmar Karolin, Oskar Karu, Elly Kaskjutina, Friedr. Kait, Lucie Kaskberg, Oskar Kapler, Aug. Kerb, Anna Keerd, H. Keskler, Joh. Kihleweldt, Agathe Kirman, Joh. Kirsch, Rudolf Kirt, Artur Kivell, Woldemar Klaus, J. Klesment, Arnold Kooiwits, J. Kotkar, Hilja Kollist, Wiktor Kressel, Heinrich Kroon, Walter Ludw. Kritt, Friedr. Krug, Ed. Kruus, Endel Kuhlberg, Heddy Kuuse, Jaan Kuusemets, Woldemar Kivell, J. Kiiit, H. Laasi, August Laasmann, J. Laas, Georg Laik, J. Laredei, Hermann Leis, K. Leikop, Oswald Lepp, Senta Lepmann, Aleksander Linberg, Ernst Lind, Jüri Lohu, Lydia Loginowa, Aleksander Lora, A. Luhafooder, Ella Luige, Erich Mager, J. Malt, Henno Mandel, Ferdinand Maasmann, R. Martinson, Erna Martin, Anton Matso, Robert Maurer, Toomas Meindot, Afjel Melborf, Albert Menow, Richard Miller, Elmar Miika, Jaanus Moisar, Karl Moorberg, Amanda Manna, Mide Mustekant, Woldem. Muhl, Ellen Mühling, Fr. Mägge, Marka Märkel, E. Mirurjepp, S. Naber, Ewald Remwal, S. Rigols, Alek. Nikolai, Paul Mill, Jooiey Noor, Joh. Nutor, Elvone Nõmmig,

Ed. L. Wöhrmann,

üks meie wanematest luuletajatest, kes juba umbes neliküm-
mend aastat Eesti luulepöõllul wahetpidamata töötanud, saab
16. nowembril 1922 Tartus kuuskümend aastat wanaks.
Waewalt leidub meie luuletajateperes inimest, kel oleks olnud
wõitlus igapäewase leivanatukese eest nii raske, kui temal.
Kuna teised iftagi mingisugusel alal kergema teenistuse leid-
nud, on tema pidanud enesele terve eluaja raske kehalise tööga
leiba teenima, ja peab seda weel tänapäewgi tegema.

Ometi on ta hing selle juures jäänud nooreks. Sest kel
wõimalus on olnud tord pilku heita tema luulekogudeksse, mis
tal enamasti weel käsitirjas seisawad, on üllatatud sellest wär-
kusest ja kuumusest, mis ta luuletest weel wanas easki wälja
hõõgab. See asjalugu on siis ka mitut meie heliloojat wai-
mustanud, ja heliloojad A. Läte, A. Rapp ja K. Tärnu on
nii mõnedki wana Wöhrmanni luuletused helideks walanud.
A. Rapp üksi on wähemalt neljakümnele Wöhrmanni laulule
toredad wiisid loonud, niihästi sega- kui ka meestekoori jaoks.

Oleks aeg, et meie haridusministeerium riigi toetusraha
suhtes tord, ja nimelt õige pea, ka selle wana luuletaja peale
mõtleks, kes juba ärkamiseajal oma kannelt kõlistas ja seda
weel praegugi noorusliku wärskusega teeb.

Soowime auwäärt luuletajale tema „pearahast“ waba-
nemise puhul südamest õnne. Tõõtagu ta edasi samas sihis
kui siitamaani, aga ka sama armastusega, sama waimustusega,
sama nooruslikult. Oleme kindlad lootuses, et tulew põlv
temast paremini aru saab kui praegune ja tema töõd siis ka
wäärikiselt hindab. Serwist, jõudu ja pikka iga!

„Romaani“ toimetus.

Wõrukaela päewaradamat

Meil suured kalad lips ja lips
kõik läewad mõrrast läbi;
nad teewad kõrtjäs tips ja tips —
ei olegi neil häbi.

Ja tulumaksu komitees
on nende kohta andmed,
et neil on raste põli ees
ja rasked nende kandmed.

Kuid wäitjed kalad sips ja sops,
kõik rahus mõrda poemad,
jests oma tulud lips ja lops
nad aujalt üles loemad.

Ja tulumaksu komitee
siis määrab neile maksud,
et weşi weereb palgele —
ei wõi nad olla paksud!

*

Meil üle maa on kuulda oht,
et laialt õitjemas meil soht,
ja altkäemaksu wõtjaid on
meil terve tubli leegion.

Mil tekib ette neile aed?
Kas suudab kena keskelaid,
mis wäike on kui pada,
neid kõiki mahutada?

*

Nüüd erakonnad uue keeru
on oma telje ümber käinud,
ja ajalehed mõne weeru
on jälle kohwijuttu näinud.

Kuid asi ije pole niiskund
meil karivawäärtili ära paigast,
eht küll on mehed nuga ihkund
ja palju keerutanud kaigast.

Kuis walitseti siamaani,
nii edasi ka läheb asi:
ja muudkui istu jälle saani
ja unusta kõik kriisfasi.

Nõõ! Mõga pole perutada
ja üles liilia eest ning tagant.
Sa tammu jälle wana rada
ja talla tõlkaid, talla hagant!

„Maad jaad, maad jaad, maata mees,
sõdur, sina kõige ees!“
Riigimaade ülemad
nõnda ifka ütlewad.

Kuid kui jagamine ees,
siis on lõngal wimbad sees:
rikas onupojake
parema jaad omale.

Uga waene inwaliid? . . .
„Sina wõta raba siit!
Kui ei taha, ilma jäed,
maad on wähe, nagu näed!“

*

Nad tulid kokku, kõik sõbralikud,
kui wennad ja õed nii mõnused:
kõik poisid nii sirged kui worstistikud
ja neiud kui maugud nii magused.

Ja pidu siis algas sõõminguga . . .
Küll tehti ka joominguid wähele,
kuid pärast ta lõppes lõõminguga
ja — sinised ninad said kabele!

*

Piipu popsten ma ja nutan:
liha, wõi maalt wälja weab.
Kus mu Punukene wiibib,
kes küll jeba belda teab?

Olen laia jõe nutnud
silgu, leiwa juures ma,
ainus troost, mis järel jäeti,
on weel pudel wainaga.

Küüpan topist, heidan pilku
sinu peale, juur maaliit:
tõõd ei jassa enam teha —
saada mind ka ära siit!

Wõrukael.

Romaan

Nõ 16

Ilmuib igaks 1. ja 15. kuupäevaks.

1922

Lutsiferi film.

Norra kirjniku Devre Richter-Frid'i romaani.

4

23.

Karjatus telefonis.

Järgmisel hommikul leidis proua Burns oma kitaliise alles riides ja ta moodi puutu-matu.

Fjeld istus paari raste raamatu ees — need olid „British Encyclopedia“ anded, ja Burns kõndis ümber õhtuues, agarasti ametis olles paari kodakplate ilmutamiste kallal.

„Küll valitjeb siin kena ford“, ütles noor proua sunnitud lõbuga, kuid ta filmist paistis ometi mure. „Kas siis herrad magada ei ta-hagi?“

Fjeld tõstis filmad mõttes üles.

„Kohwi, armas proua Helene“, ütles ta, „on ainus asi, mida efiotja vajame. Ja ni-melt nii kange, et ta meie filmad peab nagu mikroskoobi klaasid seisma paneb.“

„On asi siis nii keeruline?“ küsis proua.

„Jah, selle peale mõid kihviti mõtta“, hüü-dis Burns. „Saladused saladuste kõrval. Meie kurjategijad kärvavad kui kärbsed. Fjeldi ja minu leib on warsti täitja otjas. Sa oled midagi kuulnud väiksest Mafist — et? Ta leiti täna õhjel Sohos oma korteris surnult. Fjeld tunnistab ta surnuks. Ja kas tead, misjugune ta wälja nägi?“

„Ei.“

„Noh, läikis kui jaaniuis pimedas. Mui-du ei olnud ta juures midagi näha. Oli, ütleb Fjeld, nagu oleks ta poole waati mosmorit ära õginud.“

Proua Helene lõdijes.

Kuna ta soowitud kohwi tooma ruttas, il-mitjes Burns terawasti eimeste ilmutatud ko-dakplatet, millel Mafsi pilt. Ja ta imestus kasmas, nii et ta juust wandejõna tuli.

Fjeld waatas üles.

„Noh, on seal midagi eriti huvitawat?“ küsis ta.

„Ei tea, kas ja ise oma pilti nii nimetad“, wastas Burns naerdes. „See Mafsi oli kawa-lam kui arwasime. Nagu wari on ta meid jälginud. Waata siia! . . . Siin Fjeld ja Burns Pariisis Grand hotelli ees. Otfime nähtawasti autot. Ka teised pildid on arwa-tawasti meile pühendatud.“

Fjeld toetas seljatoele ja hõõrus filmi.

„Tubli pois“, ütles ta. „Kas ja ei jutus-tanud, et ta witsit joost olla?“

Burns noogutas pead.

„Wirstipojad ei ole enam kurjis“, ütles ta. „Tunnen neist mõnda, kes nüüd ajalehti müüwad. Mafsi käsi käis pisut paremini. Harwa olen näinud niijugust laiskuse ja südi-duje jegu. Wastupidaw oli ta nagu taksoer ja targem kui keegi aimas.“

Fjeld noogutas pead ja wõttis taskuraa-matu.

„Siin on tema testament“, ütles ta ja wõttis wälja lõpetamata kirja, mis ta Mafsi laualt leidnud ja mis Brooktonile nägemata jäänud.

Burns luges kaswawa imestusega:

„Armas Charles!

Minuga ei ole asi korras. Ei ma ole hai-ge, küll aga olen jegane. Midagi käärib mu weres. Ja ma usun nüüd peawegu kindlasti, et armja Sjabella käsi tegew on kõigi surma-iste juures, mis meid ähwardawad. Kui-das — jeda ma ei tea. Kuid wististi maffab ta jellega kätte hirmjaid piinasid, mis ta isa kannatanud. Soia ennast tema eest, Charles. Tema häwitab meid kõiki. Kui mul weel jõu-du oleks midagi soowida, siis soowiksin, aja ta tänamale. Juhtub mulle midagi, siis saada see wäike kohwer, mis mu woodi all seisab, mi-

nu öele, Adelele, New-Yorki. Endine printsess on seal ühe listijuhhi naine. Listijuhht oli lord kindral. Sa leiad aadressi . . ."

Kiri lõppes tindiplekiga. Nähtavasti oli tal julg käest maha kukunud.

Smeestabes tõstis Burns filmad paberilt.

"Sjabella Duncan . . ." ümises ta. "Mis armad sina jellest?"

"Ma hakkin juba midagi aimama", vastas Sjeld pihut tõrjumalt. "Ta on iseäralik daam, uju mind. Kilm, tark, karake. Ja imeilus. Brookton armastab teda hulluseni. Aga viimase kahelümenelja tunni jooksul on ta filmad lahti lüüdnud, ja nüüd ei paku ma Sjabella Duncanit elu eest mitte enam palju."

Ta tõusis ruttu üles.

"Pealegi oleks temast kahju", jostistas ta. "Kas ja ei kutsuks teda telefoniteel kätte jada? Leiad ta Kenjingtoni päevapiltinikkude hulgast. Kui ta juba üleval on, soovitfin temaga heameelega rääkida."

Burns läks telefoni juure, ja varsti oli Sjeld Sjabellaga elamas jutujamises.

"Teie olete siis meel elus", ütles ta. "Kartsin, et Brookton õhjel mõis Teie juure siise tungida."

"Tungis ka", vastas Sjabella ja Sjeld armas neiu häälest kuulmat, et ta väsinud oli. "Aga ma suutsin ta käest pääseda. Tagasi ta enam ei tule."

"Teie olete julge preili, aga effite, Brookton tuleb tagasi. Ja nimelt rukemini kui aimate. Kui ta tuleb, et wäike Mats jurnud on —"

"Kus ta juri?"

"Oma korieris. Lääsin sealt juhustlikult mööda ja mu kutsuti ta juure arstina. Oli iseäralik surm."

"Mii?"

"Ta järas pimedas."

"Kas peale Teie jeda weel keegi märkas?"

"Waewalt."

"Läänan Teid hoolsufe eest", ütles neiu ruttu. "Sa ma ei unusta ial, mis mulle olete teinud. Kas reisite varsti ära?"

"Weel mitte. Mul on ülesandeks wiimas-

tel päewadel kurjategijate ilmas juhtunud surmajuhutumisi uurida."

"Kas selle wastu siis hui tuntasfe? Kaske kurjategijad puhkawad oma tegudest."

"Kas tohin õhtupoolikul Teie juurde tulla, et selle asja üle Teiega rääkida?"

"Aga nii lahke. Aga ma pean Teid selle peale ette walmistama, et . . ."

Siin peatas ta äkki. Nähtavasti olt keegi ta telefoni juurest eemale liikunud. Sjeld kuulis lämbutatud barjatuft. Siis jäi kõik wait-

24.

Naisteröwimine.

"Ujud ja, et ta tapeti?" küsis Burns, kui nad mõni minut hiljem oma wäike autoga Kenjingtoni jõitsid.

"Waewalt", vastas Sjeld. "Muudugi luuras jober Brookton ilusai preilit ja tarwitas tallaletungimijets filmapiltu, mil preili telefoni juures sejis. Aga et's jaa ju näha."

Burns urijes.

"Mina naisteröwimist ei jalli", ütles ta tujajelt. "See on jäme röwoliisport."

"Ja ometi mitte ilma teatud romantikata. Tunnen noori daame, kes heameelega soowitsid, et neid mõni mustajalwaline krahw nädalas paar korda ära warastaks. Aga et meie päiwil enam jagu krahwe walekrahwid on, siis on noorte tiltarlaste wärupeaajudes romantikaga wilets lugu. Kuid Sjabella kuulub haruldaste hulka. Tema on uhte, walt, kõrk naisterahwas. Temas on haruldane metall — midagi plaatina taolist. Wägiwalla eest ta ei tagane. No jah, talle wõidi kallale tungida, teda wõidi lümmatada, tappa, aga see mees on alles sündimata, kes wõimust jaaks ta tugewa pea ja kilmajudame üle."

"Sa näid äda ju wäga hästi tundmat", tähendas Burns pihut terawasti.

Sjeld ei wastanud. Nad peatasid juwimaja ees. Ta hüppas ruttu maha ja awas majaukse. See oli lahki. Majas walitses täielik waitus.

"Meie leiame ülewalt wististi jurnukeha", pomijes Burns.

Õber raputas pead, kuna ta ninasõõrmed laienesid.

"See on üsna harilik asi", ütles ta, kerge petumus toonis. "Kas tunned hajju? See ei ole fotograafia floritid, see on eeter. Näen juba terwet asja. Lugu, nagu jeda igapäew wiletsates Ameerika detektiwromaanides wõib lugeda: rätik üle pea, portsjon eetrit, juur fott . . . Lähme, poome enda üles, Burns, heade kurjategijatrikkide päewad on möödas. Hirmus joda on luulewõimu halwanud. Meie noomame maas norus peaga ja ei näe muud, kui pommide weriseid magusid. No noh . . ."

Sjeld jäi äkki ateljee ukse ette seisma.

"Waata, waata", pomijes ta, "sel noorel neiu on tugew jõud, ta on tublisti wõideldud."

Ateljee pakkus imelikku pilti. Dawad ja toolid olid pörandal maas ja werejäljed näitafid, et siin oli wõideldud.

Meheid, astusid magamistuppa. See oli wäga lihtsalt mööblitega warustatud, lihtne mahagooniwoodi ilma wähemagi edewufeta.

Dualettlaual seisis ainult ühe noore veiu pilt, paar kammi, harja ja telefon. Toru oli põrandal — midagi ei tähendanud selle peale, et Jhabellal kallalekippumise esimejel filmapildgul võimalik oleks olnud vastu hakata.

Sõlmal seisis lahtine raamat.

Toolil tume täävõlkit ja selle kõrval gummimantel gummimütsiga ja kollaste prillidega.

„Näib, nagu ei oleks rõõvel mitte eriti miisakas olnud“, pomises Fjeld. „Tema oli rutt. Ta on ilma riieteta kotti pistetud. Ööjärgis wõi ööjaks. Aga filmitseme forterit lähemalt — wahelt leiame midagi, mis meile wõiks näpunäiteid anda.“

Nad uurisid tühja forterit edasi. Redagi elawat olewust nad ei näinud. Nähtawasti oli preili Jhabella ise oma maja koristanud. Aga ei leidnud ka vähemaltki märki, et tal kundeid oleks olnud. Ateljees polnud ainultki päewapilti.

Nad olid pimekambril juurde jõudnud.

„Ujun, meie peame ettewaatlikud olema“, ütles Fjeld miivitades.

„Dünamit!“ hüüis Burns. „Wõi kihwitatud gaasid?“

Fjeld naeris.

„Seda just mitte. Aga isegi Jhabella Duncan ei läinud sinna, ilma et ennast enne oleks kaitsnud.“

Burns filmitses teda arusaamatult.

„Ei tea, kas ja gummimantlit ka magamistoas märkasid“, jatkas Fjeld. „Nägin, et ta seda jelti on, mida süüsitujed tarwitawad, kui kontrentreeritud walgujega eksperimenteerivad. Et wahla ja filmi kaitssta. See on haruldane, teaduslikult opereeriw päewapiltnik, kelle forteris praegu wiibime. Ja kõige parem on, kui mantli selga panen ja üksi sisse lähen. Seni waata sina, kas wahelt wäljas aias mõne jälje leiad.“

Fjeld ajas mantli selga, pani gummimütsi pähe ja läks teatud põnewust tundes saladuslikku tupp.

Ta jõudis õige moodhant warustatud kabinetti, mis ühtlast pimetuba ja laboratoorium oli. Seal olid tugew dünamomafin ja kõikjugu mõõburiistad walguje ja wärwide tarwis. Kõikjugu Röntgeni, Birtelandi, Ramsfay ja Berthelot aparaadid teatud kiirtefogude eraldamiseks seisis siin eesujulikus korras.

Aga Fjeld otfis midagi weel. Ja tema tugew taskulatern leidis warsti tugema reflektori, mille film ateljeesse wahetis; see seisis just päewapildkaamera juures — ainus tunde-märk, et Jhabella päewapiltnik oli.

Ta teeras kontakti ja kuulis kastaft süstemist, nagu oleks klapermadu süstistanud. Ja pikka-

missi süütus tuli reflektori filmas. Kiired näisid kaswawat, ja eht küll kõik juba päewawalge oli, ei absorbeerinud ükski kiir tugewat walguft ärkawa linna kohal. Sügaw, kardetan, kiirgaw läige oli neil juurpeentel usjitel päifepaiste käes. Waheldawalt lõhkefid nad ja jirutasid pead wälja, nagu usfid Medusa peal. Ja Fjeldil oli filmapildgul teadmus, nagu oleks iga kiir, mis jelt hirmjast filmast tuli, elaw olewus, elukardetan kihwiteluikas, mis ohwrit otjib, et teda tappa.

Ta pani kontakti kinni ja kiired nähtisfid pikkamisi, kuni nad reflektorisse tagasi pugesid.

„Lutjiferi film!“ postistas Fjeld. „Wange-nud inglil taewa poole pöördud wihastäidetud pilt!“

Ta tahtis katjeli jatkata, kuulis aga äkki Burns'i jamme kajas.

Shotlane astus ateljeesse, ja Fjeld nägi oma waateaugust, et tal juur hõbe-kodujänes täte wahel oli.

25.

Katjelijänes.

„Mit on ikkagi midagi elawat siin majas“, ütles Burns ja wiskas looma sohvale, kuhu see pilufilmil lamama jäi. See oli juur, paks loom, kel waew oli ennast ainast sissepaistwa kange walguje vastu kaitssta.

„See on kõige juurem kõigist“, jatkas shotlane naerdes. „Aga ma unun, et neid weel vähemalt tosin laudas leidub, kus nad kappalehti näriwad. . . Jumalik daam, see mis Duncan, misjugune haruldane omadus päewapiltnikul! . . . Roh, kas leidfid midagi?“

Fjeld noogutas juhmilt pead. Ta oli gummimütsi peast ära rebunud ja istus sügawas mõttes.

„Need on wististi katjelijänesed“, ütles ta natukesel aja pärast. „Arwan, teen kord ka katje. Sa wõid senti Scotland Yardi sõda ja pijut nuusida. Aga mitte sõnagi Jhabella Duncanist. Katju teada saada, kuhu Charles Brookton jäi wõi kas tema jeltstommas üldse midagi kiigub. Wõta auto. Mina tulen järele.“

Burns läts ja Fjeld pani enda pimedasse laboratooriumi lahu taha. Wäike toa ühes nurgas märkas ta äkki nõrka walguškuma, mida ta enne polnud tähele pannud.

Ta wõttis tule üles ja jõudis selgujele, et ühe wäike nurgakapi wõtmeaugust wõtmoori-laadiline paiste pidi tulema. Ülesti gummimantli selga ajades ja gummimütsi pähe panes, jamuti prille ette wõttes, awas ta kapi.

Kohkudes taganes ta; taskulatern kullus tal käest ja kustus; ta seisis üksi pimedas. Ei, mitte üksi, jelt kapist wahisfid talle neli meest

tardumult vastu. Ehk küll nende näod rohe-
kad-kahmatud olid, avaldasid nad ometi mul-
jet, nagu elaksid nad. Tjeld arvas nägawat,
kuidas nende silmad peas liikujid ja näolihaf-
jed tukkusid. Ja äkki näis, nagu oleks üks neist
naernud.

Tjeld märkas, et ta käed värisesid. Aga
ainult filmapilgu, siis hakkas ta nähtust lähe-
malt uurima. Ta leidis tuletiku ja nägi selle
walgujel, et tema ees neli päewapilti oli.
Ja teadis niikõik ta, kes need olid. Need mehed
olid jurnud. Nad olid Greyburn ja ta sõbrad,
ja see, kes nurgas nii wäsinult ja pikawalt
naeratas, oli wäike Maks.

Ja pikkamisi jai Tjeldile asi selgeks.

Ta pani kapi kinni ja läks tagasi päewa-
pildiparaadi ja reflektori juurde. Siis waat-
tas ta, kas jänēs weel alles on. Oli. Niikõik
waatas ta, kas plate aparaadis, ja wõttis gum-
minuna.

Jänēs tardus teda ümbritsewas imetao-
likus walgujes. Nimaga nuusutades, jäi ta
liikumata istuma. Ja kardetawad kiired pii-
rasid ta hõbehalli pead; paistis, nagu oleksid
sajad ussjefesed oma kihwti temal jülitanud.
Siis kukkus kontakt ja kiired närbusid ning ta-
dusid.

Tjeld tuli ateljeesse. Jänēs näis täitja
terewe olemat ja leffis magamistuppa.

Tjeld waatas kella. See oli kahetja. Siis
wõttis ta jänēse, ka päewapildiplate, tellis
omale telefoni läbi auto ja sõitis Burnsi juurde.

Seal leidis ta eest proua Helene, kes para-
jasti oma lapsi riidesse pani.

"Siin on ju lastele wäike kingitus", ütles
Tjeld ja näitas kodujänēst. "Aga ma kardan,
et ta teil kaua ei ela. Siin on üks päewapilt,
mida kiimne tunni jooksul peab ilmutama. Kas
wõid kedagi saata mõne hea päewapiltniku
juurde, keda tunned?"

"Jah, aga kus on Burns?"

"Sõjas. Jälgib oma wanu jündikalifilisi
sõpru."

Noor proua jäi wäga tõsiseks, ei lauunud
aga sõnagi, waid ruttas wälja. Seni mängis
Tjeld lastega.

"Kuule", ütles Tjeld, kui proua Helene ta-
gasi tuli, "kas on naised wäga kättemaksu-
lised?"

Helene naeratas.

"Mina ei teagi, mis kättemaks on", ütles
ta. "Kas ei ole ta õige wastik tunne?"

"Seda ma ei usu", wastas Tjeld peaaegu
karebästi. "Diglane kättemaks on naisterah-
wa eluseadus. Seltskond maksab kätte ja Ju-
malgi on ütelnud, et kättemaks tema oma olla.
Miks ei peaks inimesed seda maha lööma, kes

meid seljatagast tabab, meie sõpru piinab ja
häwitab? . . . Mina arwan, mehe kohus on
kõrwahoobi peale rufikahoobiga wastata. Aga
naised — — —"

"On ju olemas palju pahu naisi. Aga
mispäraft ja keda küsib?"

"Sellepäraft, et wiimse tunni jees midagi
nägin, mida ma küll weel seletada ei oska —
üht üksikut naist, kes haruldase julgusega tun-
gis tundmata seaduste ilma — wõib olla wä-
hem teaduse kui kättemaksu päraft. Seltskond
peab teda juureks kurjategijaks, Circeks, Me-
deaks. Aga sellegipäraft täidab ta mind imes-
tusega. Seft ma usun, et tal midagi hirmjat
on kätte maksta, wewine ülekohus, mis jälle
weid nõuab. Kõigest, mida naised muidu ar-
mastawad, on ta loobunud. Armastuseft, sõ-
ruseft, kunstist, elurõõmust. Üksipäinis on ta
oma teed käinud — wiha- ja kättemaksuteed."

Helene wõttis Tjeldi käest kinni.

"Armastad ja keda?" küsis ta.

"Tunnen teda waewalt. Aga ma soowin
lord ta oma juust kuulda, miks ta oma waen-
lasi nii pimedalt ja kiretumalt maha mater-
dab."

"Siis küsi keda taft."

"Ei saa."

"Mispäraft?"

"Seft et ta oma waenlaste wõimuses sei-
jab. Ta wiidi täna hommikul ära — poolpal-
jalt ja kaitsetult. Niikõik seijab ta kahtlemata
kohtulaua ees."

Proua Helene pea wajus norgu. Ja nad
waitisid. Jänēs aga magas sõhwa all ja ei
mõtelnud ei wiha ega kättemaksu peale. Ta
oli kahju ainult kapapeast, mis tal Kensingtonis
oli jäänud sõömata.

26.

Kell kahetja.

Päew hiljem.

Burns oli hommikust jaadit jalul, et Char-
les Brooktoni nuusida. Aga anarhistide juht
oli kadunud ja teegi ei teadnud ütelda, kuhu ta
oma jagigaga läinud. Politseil oli erilne hu-
wi teda tabada, seft teda süüdistati wäikse
Maksi surmas. Ja Burns õhutas seda kaht-
lust, et Scotland-Yardi mehi weel tulijemale
tegemisele kthutada.

Tema ije oli siimaani ainult ühe asja
teada saanud, nimelt, et ka üks Brooktoni käsi-
lastest, mulatt Jim Fraser, Soho peakorterist
õi kadunud. See mulatt, tuntud toore kurja-
tegijana, oli üks kõige jämedam kurjategija-
test. Ta oli pärit Galvestonist, juure Jack
Johnsoni kodulinnaft, ja oli seal sama kuulus
kui kardetaw. Leidus wähe inimesi, kes te-

male jõu poolest vastasid, aga ta meetod oli alatu ja ta abinõud olid loomalikud. Tema elajalikkusest jutustati tuhat lugu. Minult oma jõule ja metsikusele võis ta tänu anda, et ta Tennessjee metjas vägistamiskatse pärast oli otja tõmbamata jäänud. Ameerika pind oli tal talle all põlenud, jellepärast oli ta Londoni tulnud ja elas nüüd siin kui käsiline nende teenistuses, kel tugevam pea otjas oli kui temal.

Tjeld oli väga halvasti tujus, kui jeda kuulis. Burns aga rahustas teda.

"Charles Brookton", ütles ta, "on juur kirjategija, aga tas on midagi gentlemanlikku. Ja kui ta neiu tõessti armastab, siis oskab ta ka juba Sini taltjutada."

Tjeld rakutas pead.

"Armastus ja viha on õõtsed", ütles ta. "Ja pealegi on Brooktonil mõndagi kätte maksta."

"Mis siis Brookton õieti teab?"

"Oh, enam kui tarvis. Ma kardan, ta aindused jaid teadmiseks. Pealegi on ta kunstniku loomuga. Ja kunstnikud on harilikult valjud ja jõledad. . . Oled ja ta kõik õhuteed läbi katjunud?"

"Muidugi. Ohuteel ei ole ta Londonist mitte lahkunud, olgu siis, et ta vahest mõne eraeroplani laenas. Aga seegi pole palju võimalik, sest et politsei ja tolliamet efektiivse õhukontrolli on sisse seadnud."

"Ja mis Duncani maja ees ei ole ennast ükski kahtlane isik näidanud?"

"Ei. Olen ühe oma eraabi sinna paigutanud, et politsei ennast ka asja sellesse külge ei jekaks. Tema kehtab kodujäneselauda ees ja toidab seal jäneseid. Telefoneeris mulle praegu, et see amet talle nalja tegemat, õpetawat parajasti üht jänest rõngast läbi hüppama. . . Ah jah, mis sinu poolt kaasa toodud jänest puutub: sinule tuli üks päevapilt päevapiltliku kirjaga, et see kõige išeäralikum ülesmõtte olla, mis ta ial näinud. Tahab wist patenti ära osta."

Tjeld awas juure ümbriku.

"On, nagu ma arvasin," ütles ta ja ulatas Burnside pilbi. Loas walitjes widewit.

Burns tõusis toolilt niisuguse kiirusega, nagu jeda mehelt, kel puukäsi ja puujalg, waevalt oleks mõinud oodata.

"Mis kuradikunstid need on?" hüüdis ta. "Näib, nagu poleks jänes kõige leekiwamas põrgus. Ta elab ju, pilgutab filmi, jollitab."

"Pole sugugi paha patent."

"Arwan küll. Aga sellejuures on midagi õudset. Mina tänaõin niisuguste elawate piltide eest. Näib, nagu oleks see elu ise. . ."

"Õi j u r m !"

Burns waatas talle imestades otja, kuid tal polnud aega seletust paluda. Telefon helises. Ta wõttis toru ja ajas pika juu, misjuures ta nagu jarama hakkas.

"Noh, mis on?" küsis Tjeld põnewalt.

"Teade Scotland-Yardist."

"Ja teatab?"

"Et Charles Brookton jõitis kell 5 p. l. Edinburist mõõda juures autos. Tema kaasas oli keegi mulatt."

"Wõeti ta kinni?"

"Ei. Aga kaks mootorratast jälgiwad teda. Ta ei pääse meie käest. Inspektor ei julenud wangistuskäsku anda. Tema usub nüüd, et Brookton Mässi jurmas jüütu on. Aga mina ütlesin talle, et Brookton temale jes asjas wõiks näpunäiteid anda. Ja inspektor arwab ühes minuga, et teda üle piiri ei tohi lasta, enne kui ta jelles asjas üle on kuulatud. Mii kaugelt oleks kõik korras. Tunni aja pärast teame, kuhu Brookton täna õõtses tahab jääda."

Tjeld tõusis.

"Ma pean ruttama", ütles ta. "Millal läheb ekspressohulaew põhja?"

"Kell 12 Brooklandist. Jõuab widewitaks Edinburfi."

"Kas tellid platjid?"

Burns wõttis telefonitoru.

Tjeld istus jälle, pani sigari juhu ja mõtles järele. Ei — järele ta ei mõtelnud, ta unistas. Rahest filmast, selgest, hallist filmast — uhkest, karstest, kalgist naisest, kelle jüdamas ja ajus ainus mõte peitus.

Ja ometi oli tal meeles wainne naeratus, nõrk puna, kobaw, kindluseta käeltigutus, mis meelde tuletas, et ta waine oli, et ta jüdamas ometi uinus mingisugune igatus, lootus, palwe. . .

Ta tõusis ruttu üles.

Kodujänes lombendas rõdult tuppa. Waatas kohmetult oma ümber, läks siis waiwale ja lastus maha.

"Jmelik loom", ütles Burns, kui telefonijutu lõpetas. "Ujun, ta hakkab kiirgama. On tal wõswori nahas? Siis on teda hea õõlambiks tarwitada."

"Ta on jurnud", ütles Tjeld lühidalt.

"Mis kell on?"

"Kahelja."

27.

Notis.

Kui Tjabella peale pikka uimastust ärkas, wiibis ta pimedas. Ta katsus ennast liigutada, leidis aga igal pool taktistusi. Ta pea walutas ja ta käe juures oli ka midagi korra ära.

Nüüd korraga tuli talle kõik jälle meelde. Telefoneerimine, rätik, mis talle ümber pea keerutatud, ja eetrilõhn — filmapilgu oli ta ometi vastu hakanud ja ühele suurele, laiale, tõmmule näole ruffitahoobi annud.

Nüüd aga lõppes-mälestus. Ta tegi uue liigutuse ja tahtis appi karjuda, peatas ometi. Ta seisis waenlaste võimuses, ja tarvis oli täie teadmisega talitada. . . . Oh, see igavene jurin tema all — see oli nagu õmblus-masina murin. . . . Jah, nüüd aimas ta: ta lamas auto põhjas, mis hirmu ja kiirusega edasi lendas.

Kõige suurema ettevaatusega fobas ta oma riideid ja märkas juure kohkumusega, et tal ainult õhuke võsake seljas oli.

„Ma usun, ta ärkab üles“, kuulis ta äkitselt jämedat häält. Mees rääkis Ameerika aktsendiga ja ülitoores toonil, nii et Jhabella otse wabises.

„See on võimatu“, kuulis ta nüüd teist häält — Brooktoni oma. „Portsjon, mis ta sai, juunib teda veel vähemalt tund aega maagama.“

Tekkis piff wahaeag.

„Plus naisterahmas“, kuulis ta jälle ameeriklast ütlewat. „Ta parem käsi õskab liita kui auruhaamer. Mu nägu jookseb veel praegu werd. Aga oota. tuwike, küll me räägime ütsteisega veel.“

Jhabella pigistas hambad kõwasti kokku, et mitte karjuda. Mis hirmus mees see oli, teda ta endine ustaw austaja nüüd tarwitas?

Nüüd kuulis ta jälle Brooktoni häält:

„See on minu asi. Mina ei falli, et sina asjasse segad. Sina jaad oma raha ja asi tahe!“

Teine urises, ei lausunud aga midagi.

Nad waitisid. Ja tund weeres tunni järele.

Jhabella katkus omale waateauku teha ja külmistas, aga kott oli uus ja kõwa.

„On see Edinburg?“ kuulis ta äkki ameeriklast küüwat. „Kas me ei tahtnud si al peatada? Minu keel on kuuw.“

„Oleme kahelümne minuti pärast seal“, wastas Brookton.

Jhabella hakkas kergemini hingama. Ta aimas, et Brookton ta jaladust aimas, aga ei kartnud teda. Ta ei kartnud jurmagi. Aga ta pidi äkki mõtlema Norra arsti peale, kes ta Brooktoni käest lord ju oli päästnud. Ja kuna ta lamas, tundis ta korraga, et ta süda põksuma hakkas. Ka wõis see tunne ka tema rinna tulla, kes seni ainult teistele humidele elanud?

Äkitselt tardus ta ja tundis, kuidas higi ta ihule tõusis. Tema isa — kuidas wõis tema

käsi käia. . . . Ta pidi tagasi Londoni saama. See waene wana mees oli ilma temata abitu. Nüüd istus ta wäljas Hampsteadis ja ootas. Jial ei olnud ta teda petnud, jeda waest wana meest, kelle inimesed inimese warjus teinud. Ta istus seal ja futsus teda — waitset ja kannatlikult, see uhke mees, Wene kuninglikust werest, häwitatud elajalikkudest bolshewickudest. Ja nüüd needis ta ise ennast, et ta Brooktoni peale ühel sentimentaalsel filmapilgul oli hakanud, sest et ta teda oli uskinud, kui ta temale oma armastusest kõneles. Oh, ka tema oli nõrk naine! Ja Jhabella ringutas käsi isa peale mõteldes. Ta pidi tagasi saama, maistui see mis tahes. . . .

Auto peatus nõrkatades. Jhabella kuulis, et Brookton autojuhiga midagi rääkis. Siis tanti ta maija ja asetati maha. Siis lõikas keegi nõõri ja raputas ta kotsist wälja.

Loomusunnil kattis Jhabella järgiga oma paljast keha ja pigistas wiha ja häbi pärast silmad kinni.

Siis tõusis ta ruttu jalule ja jooksis nurka.

Ta wiibis wiletzasti möbleeritud toas ühe juure mulati wastas.

„Wäike preili on siis üles ärganud!“ mõirgas see. „Teie olete wäsinud, kas ei soowi woodisje minna?“

„Elajas!“ wastas Jhabella rahulikult.

„Mine!“

Kiisugune põlgatus kajas ta sõnadest ja nii tugew walitsejatahe, et mees tahtmatult pea longu lastis.

Aga ainult filmapilgu. Siis tuli ta otsekohe tema juurde.

„Brookton!“ kirjendas Jhabella.

„Rääks ära“, hirmitas mulat ja sirutas oma gorillakäed tema järele wälja.

Nüüd kõmatas pauk, ja Jhabella wajas minestades põrandale.

28.

Sanderjoni õnnetus.

Sõdur Richard Sanderjon seisis Burnt Islandi juure lennuplatsi wahitelgi ees ja hõõrus käsi. Oli koituaeg ja tubli hoolane leidis hästi riietest hoolimata, et ilm külm oli. Udu seisis nagu sein Firth of Forthi ees ja pani tõusma pätkje katsetele, tema wintset niiskust lahutada, tublisti wastu. Sanderjon kirus tajakesti, pani piibu põlema ja waatas aegajalt õhtu, kus saja meetri kõrgusel üks õhupall õõjus. See oli waitne olnud, aga Sanderjon arwas külmas õhus wahetemahel kerget läänetuult tundmat.

Speeralkil lugu oli selle waitse uurimispaaliga, mis traatkõiega ratta-abil maa külge kinnitatud. Kui teda õhtul oli tahetud alla kis-

fuda, oli ratas rikkis olnud. Ja kui pimedus kätte jõudis, olid mehed palli õhjets üles jätnudki.

Kuid Sanderjonile oli wali käst antud jelle järele wälwata, et torm ei tuleks.

Ühtiselt ajas ühki waht kõrwad kikki. Ügidal kõmatas pauk. Ja udu toetas pauku, mis hirmuäratavalt läbi waitse toidu kõlas. Dieta ei olnud tal sellega tegemist. Seft see sündis wäljaspool tema wahipiirkonda. Kuid kui inimest humitas see teda ometi, seft Sanderjon oli uudishimulik. Pallile weel wiimast pillu heites, pani ta padruni püssi ja läks sinna poole, kust pauk kõmatanud. Ta kuulis wihaseid hääli, siis jäi kõit waitjeks.

Sanderjon läks maantee poole, kus üks ütt ta tähelepanu äratas. Üks oli lahti. Ta waatas siise. Maja oli tühi. Aga Sanderjon märkas wärskeid merejälgi, mis toanurgast trepile tulid, ja, liitwa mõõda edasi kuni maanteeni lähed.

Ja mis see oli? Seal seisis ju suur hall auto, mis uttu peaaegu ära kadus.

Sanderjon waatas kohmetult ringi. Ütt oli tühi, auto oli tühi, werejäljed aga rääkisid selget keelt. Siin oli wististi kuritegu sündinud. Ja Sanderjon tundis äkki tunnet nagu Meffito merikoer, kes merist riidet nuusutab. Ja ei märganud, et tuul hakkas udu kõrwale puhuma ja pall jälle õõjtubes nähtawale tuli.

Siis kuulis ta oma rõõmuks mootorratta wuhwuhwi. Sealt tuli abi. Ta astus teele ja tõstis kae üles. Ügemaal pilgul turtus wäste Sanderjoni masin saladusliku üti ette platsile.

„Kas nägite halli autot?“ küsis juht ja kargas ühes sõitjaga, nashriideid kandwa tugewa mehega, maha. Ta ruttas auto juure, nägi, et see tühi oli, ja küsis sõdurilt:

„Mis sin juhtus?“

Sanderjon leidis, et see kõne liig käskiw oli. Sellepärast ei wästanud, waid tähendas ütles.

„Scotland Yardist“, ütles juht wabandades, kuna teine werejälgi jälgis.

Siis tõusis ta jälle püsti.

„Kuhu see tee wiib?“ küsis ta.

„Sõjaväe lennuplatsile.“

„Dlete ka sealt?“

„Jah.“

„Tulite seda teed?“

„Ei, sealt metsa äärest. See on lühem.“

„Millal käisid pauf?“

„Arwata 7—8 minuti eest!“

„Siis ei wõi nad weel kaugele olla“, seletas tugew mees jaatjale. „Kuul lasti läbi üti akna. See rindas toas wiibiwat isikut ja jookkis seinna. Ei wõi olla kerdewam haawa. Teine meestest on haawatud. Näete jälgi — nad

kandsid kahekesi koormat, tagumine jättis werejäljed.“

Sanderjon wähtis imestades.

„Nad läksid lennuplatsi poole“, jatkas tugew mees. „Du seal wahipost?“

Sanderjon kahwatas.

„Waht olen mina. Kuulsin pauku ja uskusin...“

Keegi ei saanud teada, mida Sanderjon uskus... Sõnad jurid tal juhu.

„Shupall“, imises ta kohudes, „õhupall!“

Kõit filmad pöördusid õhupallile, mis parajasti majesteetlikult peale poole puulatwu tõusis.

Aga mis see oli? Keegi ei olnud gondelis, mille küljes piif kõis rippus, mille alumise otja küljes mingijugune kotitaoline asi kõlkus.

Sanderjon pistis jooksu, ja teised talle järele. Mõne minuti pärast olid nad watta juures.

„Oh, misjugune õnnetus! Keegi on kõie lahti teinud. Selle eest lastakse mu maha!“

Tugew mees naeratas.

„Aga kott, mis see tähendab?“ küsis ta.

„Sellega pole mul asja!“

Nüüd löi tugew mees endale otja ette.

„Kas teate, mis see kott tähendab, Smith? Selles peitub Shabella Duncan. Nii tõesti kui mu nimi Hjeld on. Need neetud kuradid!“

„Mis nüüd teha?“

Doktor Hjeld ajas enda sirgetas.

„Teie wõtate Brooktoni oma alla“, ütles ta. „Mina järgnen pallile. Siin ligidal on ometi mõni lennumasin?“

„Seal kuuris on neid 250!“ ütles Sanderjon ja ringutas käsi.

29.

Shufoit.

Scotland Yardi wäite mootorijuht oli wähe orienteeritud. Talle oli käst antud üht halli autot teatud numbriga jälgida ja Charles Brooktoni, keda tarwis üle kuulata, kinni wõtata. Aga daamist polnud tal aimugi ja teda ei olnud ta ehitatud jelle doktorile, kes Edinburghis tema rattale oli hüpanud. Ta oli küll Ralph Burnside asjast teatanud, aga kes wõis teada, kas...

Noh, ta oli protesteerinud. Aga ainult nõrgasti. Ei olnud hea tüli norida mehega, kes paks oli kui müür ja kelle filmad filmad kerdewalt läikisid.

Ja nüüd see palli lugu! See ei meeldinud talle, aga oli romantilik. Ja moodsad detektiivid armastawad romantikat nüüdsel ajal, mil aastas wähemalt 356 wiletjat detektiwromani kirjutatakse.

Aga kui wäljamaa doktor ilma pikema jutu-

ta lennumasinate kuuri poole tüüris, et seal üht riigi lennumasinat võtta, protesteeris ta ometi jiidisti. Ja jelle juures leidis ta toetust Sanderjonilt, kes arvas, et ta vahil oleva ohvitseri peab äratama, kellelt vaja luba nõutada.

„Lossus!“ ütles doktor rahulikult, aga kindlasti. „Niigi õhupall marastati ja meie kohus on seda jälle kinni püüda. Pealegi pidite Teie teda valvama...“

See sulgus Sanderjoni juu, liati, et doktor oma väikest revolverit vaatles.

„Minge maanteele tagasi ja valvate halli autot. Kui ma Brooktoni dieti tunnen, siis on ta juba teel Londoni. Tema kaasas on juur mulatt Jim Frazer, kelle käsivaras kergesti haawatud...“

„Aga kes siis lastis...“

„Brookton“, vastas Fjeld karsitult. „Ta andis sõbrale väike mälestusmärgi. Kõhilemota läksid nad süüdi daami pärast. Müüd mõtte nad mõlemad vangistada, sest et nad riigi varanduse omandajid.“

Detektiiv tahtis vastata, et doktor jedasama tahtvat teha, kuid ei julenud seda ütelda, sest doktor nägi tige välja.

Fjeld oli lennumasina kuurist välja vedanud. See oli kauge lennumasin, eriti suure bensiniinõuga, mis ääreni bensini täis.

„See on meie kõige parem masin“, ütles Sanderjon jalajase uhkusega. „Aga sealt tuleb kaptin.“

Ra Fjeld oli juba märganud üht mundri-meest, kes üle platši tulise rutuga lähenes. Sellepärast kargas ta ruttu masina peale ja pani selle käima.

„Dodate!“ kirjendas Sanderjon.

„Ei tule meeldegi“, vastas Fjeld. „Terwitage kapteni doktor Fjeldi poolt, kes talle ta palli tagasi toob.“

„Pea!“ mõirgas Sanderjon ja tõstis püüsi palgesse. „Wõi ma lajen!“

„Laste“, vastas Fjeld ja lijas veel midagi, mis aga propelleri murmasse kustus. Ja väike, tore masin jooksis ratastel teele.

Sanderjon lastis au pärast, aga mitte külge, ja minuti pärast näitas aeroplaani nina idas, kuhu ta pall oli kadunud.

Kaptin jõudis kohale. Ta oli unine ja vihane ja ei jäänud asjast aru, dikteeris Sanderjonile näbala aresti ja kirus, nii et see Leitthi kajas. Siis läks ta emele. Detektiiv aga läks mõttes oma mootorratta juure tagasi. Üht juure jõudes, oli hall auto kadunud. See avaldas ta peale vähe mõju. Ta istus mootorrattale, aga see ei kuulnud sõna. Väbi katjudes leidis ta, et ratta seest üks tähtjas kruuv välja oli kruvitud.

Müüd sai mees otse meeletuks. Vihaselt ajas

ta ratta oma kõrval Burnt Jslandi, kus ta telefonit ja telefoniametnikud nii rahutuks tegi, et seal veel praegu jelle peale tagasi mõeldakse. —

Charles Brookton aga jötis jidamerahuga tagasi Londoni. Kui auto New-Castlest mööda jötis, oli ta roheliseks märvitud ja Dorais oli ta must kui jurnuwanter. Ja Jim Frazer nägi valgem välja, jügavad kortjud näol ja pikk valge habe ees, just kui Methujalem. Wanabus tegi talle nähtavasti vaeva. Tal oli lihagaav käsivarres ja ta urises vahetevahel, et tal walu olla, ja see ei olla ta ilus, oma seltsimehega nii ümber käia. Brookton aga ei kuulnud, waid istus mõttes. Dalle näis, nagu oleks kõik õht ta ümber täis molltoone. See oli ta lootus ja igatjus, mida maeti. Tal oli rinnas olnud armastuse kewaebelaul, müüd oli see kõik läinud.

Aga Jhabella ahastavad filmad, kui nad ta teist korda kotti panid, piinasid teda. Mitte jõnagi ei olnud ta ütelnud. Minult talle otja wadunud, järki palja keha ümber kogudes. Ei palumist, ei kurtmist. Oli tore, uhke naine. Ja pidi jurema.

30.

Lend üle Põhjamere.

Unbes pijut enam kui inhande meetri kõrgusel jündis imelik wõidulend lahtipääsitud õhupalli ja aeroplaani wahel. Kui jellele kõrgusele jõutud, leidis õnnelik pall, mida traatkõis enam ei takistanud, wärskte tuule, mis teda oma rinnal kõrgelt üle wahutatate Põhjamere lainte kandis.

See ei olnud harilik pall, wiletsa jõeakaajiga. Ollus, mis ta pungil hoidis, oli õhutehnika tarul uus ja andis pallile uskumata kandejõu ning püsivuse.

Päite walgustas ta kollast pinda, ja kui Fjeld põgenejale ajajooksul järele jõudis, paisis ta välja kui väike päite täis esurõõmu. Ta näis olevat nagu elaw olewus, titaau, kes igamehe walguje poole ihkas, jah, pilwelõhkuja oli ta, kõigi mäsJuliste waimudega ühenduses: ära Shotimaalt, ära kõigi traatkõite juurest, ära kõigi peente herrade juurest, kel prillid ninai ja kaardid ees. Müüd oli tal ise oma tee — hop-jaa, kuidas ta lendas!

Wõttis enam kui tund aega, kuni Fjeld põgenejale järele jõudis. Ta nägi rahustuseks, et pall ifka veel endises seijuforras wiibis ja õmüst ei ilmutanud. Lootus, et ta Norra randa jafjab jõuda, polnud väike.

Aga kas Jhabella Duncan siis veel elus wiibis, oli küsitaw. Kurjategijad olid ta nähtavasti kõvasti kinni sidunud. Aga kotti jät järele wõis arvata, et tal pea ülewalpool seisis.

(Särgneb.)

Kingsepa naine.

Jakob Mändmets.

Jstusime viieteisi Päähukse restoraanis kolmandas toas suure ümmarguse laua ääres. Seal jaimre sageli kofku ja harutasime, nagu iheteskis armastamine ütelda — tähtsaid elu-probleeme.

Täna töusis išeäralise hooaga esile abielu küsimus. Selle kutsus just erakordselt kõneaineks üks juhtumine, mis hiljuti ette tuli meie linnas ja millest nüüd jeltakommas laialt kõneldi.

Ette ütelaalu andis juhtumine nende, kes praeguse abielu vastu opositsioonis, ja töepoolest ei olnud nende hulk väike. Abielu on ära iganenud praegusel kujul, teba tuleks tingimata reformeerida, ta on praegu inimestele loormaks, ta ei ole kodanlise abielu vormiga ammugi jeda läte haadud, mis illes seati eesmärgiks jne. Ojati ette tuua tuhat eitavat külge praegusest abielust.

Teised jälle ostasid leida küllalt abielule joatavaid külgi. Artaagu ometi üks kindlam kaju teada, siis mõiks kōikide nende nurisemis-tega jääda enam-vähem rahule. Aga ometi ei ojata minajugust paremat kaju abielu asemele panna. Mis üksikutesse lahuminewatesse abieluudesse puutub, siis sejab waga tihti wiga just mehe pool: ei ojata küllalt autoriteetijelt abielumehe kohuseid ja illesandeid täita. Kes ostab mees olla, sellel on asjad alati korras. Ei pea unustama elutarka sõna: mees on naise pea ja sellel on nõnda ütelda läbi ja läbi brootitud tähendus. Tahaks õige näha meest, teba naine maha jätnud. Mõib uskuda, ta küll palju ei kaatu. Ja peab ütleva — niijugusele mehele ei lbb see mahajätmine poolesti nii jilgawaid haamu, nagu jeda harilikult arwatakse. Mõiselt: ei maksa abielu vormi vastu tormi jooksta, enne kui midagi uut kindlakujuulist ei ole asemele panna.

Waidlused ümmarguse laua ääres läffid täna išeäralisesse hooisse ja ta see meid ei seganud, kui mitmed tulid teistest tubadest ja jäid meid kuulatades seisma uke waele.

Wimaste hulgas oli ka wanalbane küüruwojunud mehikene, Kingsepameister Adam Treier.

„Mistarmis weel waietda“, tähendas saunapidaaja Luks. „Mäete, siin on ka üks neist, üks abielu ohoritest. Kas on arwamat ja tublimat meest, kui wana Treier? Aga naine jooksis tema juurest ära“.

Luks tõi Treieri meie laua ääre.

„Seda me teame“, tähendas kujuksepätõõ-

koja omanik Hermann. „Aga kas mõite tõenda-da, et Treier ise selleks põhjust ei annud. Kas on mul õigus? Ütle!“

„Selle kohta ei saa ma midagi ütelda“, wastas Treier. „See ei ole niijugune asi, et jeda kahe sõnaga mõimalik seletada“.

„Taewake — kes keelab sind siis pitemalt seletamast. Jstu jia meie hulka!“

Panime wanakeise istuma ümmarguse laua ääre ja kelnar tõi talle puhta klaasi.

„Teie küsite — aga ma ei osta wastata. Aga kui loowite, siis jutustan teile ära selle loo — mõite siis ise omale wastuse kofku pan-na. Mul on see tõik weel küllalt selgelt mee-les“.

„Ole nii lahke“.

Ja Treier jutustas:

„Olin enese, ma ei kütle, hoopis töõga töst-nud heale järjele. Mäketan weel jeda aega jelt-gesti, kus maalt linna tulim, wana Treumann juure õhipoijiks. Need olid poijikese rasked ajad. Magajin töõtoa nurgas kroomnaha hunniku otjas ja hommikust õhtuni olin alati jalul, täitmas meistri ja sellide käste. Jga wä-hemgi hooletus wõi unustus tõi raske karistu-se, jelt igaliks pidas enese kohuseks illes astuda minu wastu wogalt ja karmilt.“

Aga olgu, see aeg läks möõda ja mul oli julgust ja ka kuidaagi mõimalik awada ise oma-ette töõkoda. Wäijest ta esmalt ju läks, aga ega mul ka suuri nõudmisi olnudki. Kuid need, kes mulle töõd tõi, jäid rahule, jelt ma püüdsin jeda hooltega teha. Ja ma ei teadnud jeda odahagi, niimõrd ruttu kaswas mu töõtellija-te hulk. Wanad tuttawad tõi ikka uusi juure, nii et mul tuli alatiijelt oma töõkoda juurenda-da.

Kui ma temaga tuttawaks jain, olid mul juba mõned hõbedased niidid juustes, kimmekond meest tegid hommikust õhtuni töõd ja enne pihjasid pidime ruttama, et tellimistega lubatud ajaks walmis jõuda.

Meie tutkus jündis päris harilikelt, nagu see lihtinimeste juures loomulik. Panin lord tähele, et ihel päewal ille unliisa, minu wastu, Wrandi majasse elama asusid uued iürilised Pea teati töõtojas kõneledda, et see on Lauri puuriistade wabriku jadu illewootaja Peeter Toomingas. Ka jeda liitati juure, et tal on armurohke perekond, nii et piijitese palga otjas selle illespidamine juurt agarust nõuab.

See oli tõik.

Baar päeva peale jeda tuli üts wanadlane naissterahwas noore neiuga minu töökotta ja küjis, kas oleks mõimalik teha lühikesi aja jooksul paar saapaid.

Mul oli jeda korda nii rohkesti tööd, et kuidagi ei saanud uut enam võtta.

"Kunige meister", ütles wanem naissterahwas. "Meie oleme ju nüüd wastamisi. Ma olen Doominga abikaasa ja see on mu tilar. Meie elame üle uulitsa. Kas pean ma nüüd minema mujalt kingisjeppe ostma, kus meister ometi oma ukse ees".

Ma minu arvates ei olnud see sünnis ja ma palusin neid istuda mõõdu mõtmiseks.

Ma ei taha nüüd jeda teile, mu herrad, kirjeldada, kuidas see noor neiu koha esimesest filmapilgust mu peale mõju avaldas. Misjuguine väike, ilus jalg tal oli. Olin ma ühte neiu kahte jalga näinud. Wõib olla, tuhandetest olin mõtnud mõõtu, aga niisugust jalga ei olnud mitte ennemalt mu läte wahese saanud. Ma ei jalga, aga mõtlesse tuli — juudlestin jeda väikest, ilusat jalga. Ustuge wõi mitte, aga kingisjeppe ostab alati lugu pidada kuskal jalast.

Ja see neiu ise. Ta oli umbes, noh aastat paar üle kahelümne, nii siis igatepidi täiskaswanud inimene. Ta nägu oli märste, juuksed paksud, kollakad, weidi tuiha karwa, filmad siinised ja — ega ma oskagi teda kirjeldada. Näed olid tal väikesed; neid nägin selgesti, kui ta oma kleiti jala pealt hoidis weidi kõrwale. Kaswu poolest oli ta paras naissterahwas ja küllalt priske. Silmad waatahüd lustrilijelt, juu ümber tuihas naeratus. Ta lähedus tundus isearahijelt loomulik, nagu oleksime juba ennemalt tuttawad.

See neiu jäi mulle meele ja ka teisel päewal, kolmandal päewal ei tumenenud mu meele ta kuju. Ma waatastin tihti ainaft wälja, kas ei juhtuks teda nägema, ja peagi waldas mind igatsus temaga lähemalt tutvumeda.

Smelik, olin ma wahse naissterahwaselt mõtnud jalamõõtu, olin ma wahse nendega jutustanud, isegi naljatanud. Aga nad kadusid alati kõik mu meekest, nagu kaowad õõsised wartzjud päikesse tõusul.

Baari päewa pärast astus ta ühel õhtul minu töökotta waatama, kas saapapaar ikka õigeks ajaks walmis jaab. Sellid olid juba ära lainud, ainult wana kruus wiibis weel töötoas. See oli mees, nagu neid nüüdsojal ajal enam ei ole: Oskas teha hea töö ja kui waja, istus oma laua juures wõi hommituni.

Neiu oli täna õhtul lõbus ja teda naisjuuresti hurratawat kingsepa töö. Ta ütles, et ilusaid saapaid kõige enam armastada. Isegi see peenise paberõhuke nahk, millest need wal-

mistakse, meeldida talte wäga. Ma astendele wäljapanud moodsaid liistufid waadada ta hea meelega. Uht-teist waadates ja minullt alalijelt seletusi pärides, kadus aeg ruttu.

Kuid selle aja jooksul olime saanud niimõrd headeks tuttawateks, et julgesti teineteisele otse waatahime ja naersime.

Wõib olla, et lahtudes ta kätt tugewamalt jucusin, kui just hrilik. Ta punastas fergesti.

Ta jooksis tiirelt üle uulitsa koju, aga mina waatastin teda hulk aega aineti järele — ka siis weel, kui teda ei olnud ammugi näha.

Nüüd ei lainud ta filmapilgustki mu meelest. Mõistfin, mis mul on waja. Pean selle neiu omale naisjeks kosima, sest wastutawaidemata on just tema minu le loodud. Olin ka ennemalkki oma elu üle õnne tunnud, sest et mul kõik läks kenasti korda. Kuid nüüd — alles nüüd jõudsin aruajamisele, mis õnn tähendab, tundsin aga ühtlasi igatsuse põletawat piina.

Kuid mu igatsuse täidesaatmisel ei olnudki nii juuri takistusi ees, nagu ma neid wahest ette kujutasin. Kui minu soow neile teatawaks jai, leidis see õige lahket wastumõtmist. Emal oli hea meel jääda edaspidiks ühtrega riid lähedusse. Pealegi oleks see esialgu. Minul oli nõu koha uulitsa algul olewat juurt Prügi maja ühes rohuataga ära osta — selleks õlgi juba eelleping olemas, ja seal mõiksid tema omakised leida ka korteri. Ja kui see ükskõik misjuguise elaniku käest tahes, jelles uulitsas minu waranduslike sejuurora üle oleksid pärimud teateid, siis oleks küll iga mees mind teadnud kiita jõulawaks mehjeks kogu uulitsjal.

Ja ma kosisin Emmi omale naisjeks.

Sain hea naise ja meie elu oli ainus pikk kenade päew, kus õhiskamine ei wafki. Korteri mõtsin omale töötoa kõrwale. Olguigi, et ma teda nõnda ütelda hiilgawalt siisse ei seadnud, kuid kodu kaunistamiseks ei olnud ma kõi ja ei lainud kangeliski iga rubla juures järele pärima, kas jeda on waja wälja anda wõi mitte. Kõik, mis ta soowis, tõime ja ma pean ütlemä, ta ei thaldanud mitte wäga palju.

Sain aru, et see, mis ennemalt pidafin õnneks, oli ainult puudulik õnne wari, selle nõrk wirtendus. Alles nüüd wõitihen õnne, käielikku õnne, niisugust, mida see inimene ettekujutada ei suuda, kes kogu oma aja jelleks on õhwerdanud, et enesele luua kindlat jalgealust.

Ja weel enam, temaga ühes tuli mu ettewõttesse weel rohkem hoogu. Tõttelijate hull juureses iga päewaga. Ma pidin ikka uusi jella juure wõtma ja wahest tegid mehjed poole õnni tööd. Üldse lehmis hea waim minu pea kohas ja ma elafin alalijelt päikesse paistel.

Tuttawad, kes teda esimest korda nägid, waatahüd otse jahmatades. Mulle tegi niisugune

vaatamine head meelt. Nelja filma all mahti jaades, ei suutnud tuktaw kinnast tagasi hoida ja tähendas:

„Kuule Dreier, jul on ilus naine“.

Ma maeratastin jelle peale. Mis mul siis ka ütelda oligi, sest ma teadsin jeda mahest ise kõige paremini.

Ta oli wirt ja liikuw inimene. Warti oli ta tegevuses ja head meelt walmistas see talle, kui mind wõis huwitada mingi uudisega. Need olid küll niisugused pisikesed asjad, nagu on need padjad ja pitsid naistel, aga ka minagi leidsid igakord, et nad on wäga ilusad ja tarwilikud.

Meie elamine hästi — elamine nagu hästi häälde seatud wiituli keeled, mis kokkukõlas ja toetamad üksteist.

Oli töötoda õhtul kiwi ja ilm õues jõe ja pehme, siis waatamine mõlemad aina peal. Wäljas jooksid poisikesed uulitsal ja tundsid juurt lõbu tolmupilwist, mis üles tõusis nende jalgade alt. Gemal oli wälke pood, kust weel hilja tuli wilkus ja kust inimesed karmesti käisid ostmas omale worsti, leiba, saia, tubakat ja tulle. Tundmine, et niisugusest prahkeldamisest seisame wäljaspool, ja see teadmine walmistas mõnujat silemist lõbu. Wana uurmaaker sõus oma maja ees olewas aiakeses keppe roosidele külge, mida minewabõssine tuul oli raputanud tugevasti.

Kui pühapäew tuli, läksime kuhugile aeda rahwapidule. Seal istusime puni alla laua ääre, sõime kooki, sõime limonaadi, mille pudel sel ajal 15 kopikut maksis. Tänu taewale, mina wõisin enesele lubada niisugust lõbu.

Õhtu oli meile ikki olles ikkagi kõige lõbusam. Kõnelesime sellest, kuidas oma maja sisse seame, aia üles harime ja wastu uulitsat kauplese awame.

Ka töökaja wiin sinna üle ja et weel edukamalt töötada, selleks astun kaubamuretsemiseks ise esimeste allikatega ühendusesse.

Mõnda üles seades kawatsumi ja mitmesuguseid plaanisid, kadusid õhtused tunnid kiiresti. Sagevasti wiibisid ka wanemad meie pool ehk jooksid meile ka õed-vennad, need armsad lapsed. Mind oli lühikesel aja jookshul perekonna hulka ümber istutatud ja ma sain aru, et mul uues mullas on olla wäga hea ja mõnus.

Wasta läks mööda.

Müüd oli ta mulle weel wäärtuslikem, sest tal oli tiitreke süles. Ta tõusis oma lapsega mu ees niisuguseks määratu waranduseks, mille hindamiseks puuduvad igasugused sõnad. Armsama eest on walmis mees elu jääma. Jeda olin ma ennemalt kuulnud, niisugust sõnu isegi lugenud, kuid nende tähendus jäi mulle tundmatuks ja arusaamatuks.

Kuid müüd olin iga filmapilt walmis oma allkirjaga lõendamata jelle otsepele tõsidust.

See oli ühel augustikuu peale lõunel, kui minu ai meile sisse astus ja jutustas, et wabrikuomaniku poeg tahab minu käest paari jahisaapaid tellida. Noormees küsinud juhtumisi tema käest, kas ta teab head kingseppa ja mõis- tagi, et ta mind rimetanud.

Wga ega see ole midagi isearalift. Telligu aga peale — küllap ta juba saapad saab, kui aga raha maksib.

Warsti jelle järele tuligi noormees, ihes teijega, kes näis olewat wanem. See teine oli merimees, ta hea tuitaw. Ta oli kiwiittega jadamasse tulnud laewal wanemaks tüürimeheks. Ka tema tellis paari saapaid.

Ma olin juba möödu ära wõtnud, kui mu naine töötuppa tuli — laps süles.

Ma nägin selgesti, kuidas ta sinna ilmu- mine korraga noortemeeeste tähelpanu wõttis. Kui ma kõrwale pöörsin, kuulsin selgesti, kui tüürimees oma jõbrale lausus: „Tore naine, just kui madonna“.

Mulle tegi niisugune kiitus headmeelt.

Need olid ojawad mehed ja julged. Nad otisid mu naisega juttu ja kui ma möödu-pa- lad teise tuppa sahtli panin ja seal kuidagi weidi wiiwitasin, kuulsin juba naise lustilikku naeru.

Läks mööda waevalt paar päewa, kui õhtul koju tulles tüürimehe leidsin kodust eest, minu naisega oli ta wäga elawas jutus. Ta oli mööda minnes sisse astunud, et waadata, kui kaugel saapad juba on. Igatahes olla nendega waja rutata, sest üle nädala ei jääwat laew wist mitte jadamasse.

Kui laua ta meil oli wiibinud, jeda ma ei tea. Wga poale minu tulekut lahkus ta peagi.

Minu naise juures sündis muutus. Seda on raske teile kõnelda, milles see awalbus. Wga tundsin tohe, et elu oli jattunud harilikust rõõpast tejjale. Ta jäi mõttesse, oli kannata- mata, nii et ma pidin küsima, kas ta on haig- lane.

See äritas teda weidi ja nagu pelgades minuga ihes olemist, läks ta kodust ära. Wis- tiisti küll oma wanemate poole, kus ta käis tih- tigi.

Kogu õhtuks jäi ta ära. See oli esimene kord. Ma ei tea seletada, kust minu siidamesse tuli hoopis isearaline, mulle siamaale hoopis wõõras tundmus. Mu eest oli, nagu libikes midagi mu käest ära, mida ma aga kõigest hin- gest piüüdsin kinni hoida. Mis see midagi on — jeda ei teadnud ma. Mu mõtted olid nagu mingisuguses nõitutud ringis, kust nad kuidagi wälja ei pääsenud. Ma olin wiimane, kes mär- tab pikke lähene mist, olgugi et taewast ei pais-

ta ühtegi pilvertingast. Rõneldakse, et inimesel mingisugune võim olewat õnnetuist ette aimata, olgugi, et seda ei ennuista wälimald märgid. Wõib olla, wähemalt usun seda enesest.

Ma ei saanud oma tööd teha, otjisin siit, otjisin sealt, aga tihti jäin afna alla seistatama. Jgas uulitjal liikujas nägin teda, mis siis pahandawaks pettumuseks muutus, kui tulija lähenez äratundmise piirfonda.

Ta ei tulnud.

Wõifin lapse sülle, aga kunagi ennemalt ei olnud ma teda juudlenud niisuguse närvolusega ja elemal olewa meeleoluga. Mul tuli äkitselt tundmus, nagu oleksime mõlemad õnnetud, wäga õnnetud. Jfegi teenija, lõbus lihtne maatlüdrak, märkas muutust minu juures, oli hoopis ettewaatlik oma sõnadega, ei annud ennast kõõgifi fogu õhtul nähagi ja käis kitiwarivol.

Ta tuli wiimaks koju, aga enesega ühes tõi ta tuppä jääõõhu. Suulfin, kuidas ta pahandas tiidrutuga, mida ennemalt juhtus hoopis harwa; ta seda märkas, kuidas ta oma lapse wastu harilikist õrnust üles ei näidanud, ifegi temast püüdis hoida eemale.

Meie wahel oli midagi, mis meid ei lastnud läheneda.

Tahtsin temaga kõneleda, aga ei leidnud sõnu. Kui hea meelega oleksin talle teinud ettehetteid, aga ta selleks ei olnud põhjust.

Waadates afnast uulitjale, wotafin, et ta tuleb minu kõrwale, nagu see ennemalt tal moodis. On ju uulits alewielanikkude ilm.

Ta ei tulnud.

Afna alla tuli furnuata endise kärneri naine, kes elas meie naabruses ja oli wäga jutukas wanainimene.

„Kas proua ei olegi kodus?“ küsis ta nähes mind üksi afnal.

„Kuule, Maie on siin!“

„Ma ei wõi afnale tulla“, tähendas mu naine, „mu pea walutab“.

Wõib olla, märkas Maiegi selles külmuses midagi, lõpetas jutu pea ja läks.

Mu silmad hullufid uulitjal, aga mitte midagi ei näinud ma. Mis see on? mis see on? küfifin kümnele kõrrale eneselt. Tahes wõi wahmata nägin, kuidas wahhe meie wahel laienes, kujunes sügawaks kuristikuks.

Minu endine õnnelik elu kaugenes nagu wari ja mu eest langes ta ammugi mõõda läinud minewikku. Nägin hullkaminemist, aga selle eest kõrwalehoidmiseks olin wõimetu.

Ta mis see oli, mis minult riijus mu õnne? Kas see oli siis õõesti ainult pirow, magus unenägu, millest näüd ärtafin tõfifele elule?

Mõifimataks jääb see, kui wõõrad meie

näid olime teine teifele. Meie nagu ei olesk fogu ilmas weel kofku puutunud, ei sõna üfsteifega kõneleud, täitja tundmata inimesed. Sirmus piirik oli meil wiibida üfsteife läheduses.

Wotafin muudatuft, wotafin, millal langeb meid lahutaw kate, millal selgub udu, nii et teine teifele filmadesse näeme. Aga ei sündinud midagi muutuft. Weel wõõramaks jäime. See oli raske ära kanda, see rõhus nagu luupainaja, see walutas nagu wana lastififutud haaw.

Järgmil päewal tuli merimees jälle meile.

Ta ma nägin. Ma nägin seda, et mu naise juures äkitselt sündis muutus. Ta nagu awaldas iftemist rõõmu, ta teha omandas tarduud olekust äkitselt meeldiwa olewuse, painduwuse, ta hääl muutus fametpehmetks, magusaks, sügawaks, kõttiwaks ja kuulfin ifegi ta heledat naeru.

Ma mõififin. Wähemalt jõudfin selles asjas kindlale otjufele, millele enimalt jõuda ei tahtnud, mida wahest ifegi kartfin ja millele wastu waidlesin. Selleks oli ta liig hästi kaswatatud. Mu sildamel oli walus, aga see ei olnud mulle niisugune walu, mis sünmitab ärras meel. Seda walu tekitas tuline wiha.

Õmeti ei olnud mul wahele segamiseks mingit põhjust, sest minu juuresolekul ei läinud nad ille mingisugustest wiikafuse piiridest, olgugi et merimees heitis rõhkesti malja ja ta pilgid suure ifuga sõid mu naist. Enam weel. Ma nägin, ma sain aru, et nad filmadega teine teife kaenlas wiibiwad, juudlewad, armastades üfsteift meeletult.

Stimmitafin enesele, et seda kõit' näen.

Aga ma nägin weel rõhsem.

Nägin seda, kuidas mind kõrwale jäeti, kuidas minu naine mind wiikaf ja minu lähedus talle walmistab piina. Ma nägin ta mõtteid. Ta mõtles: Sina oled mulle õnne teel takistuseks.

Kuidas ma seda kõitki nägin, millest ma seda kõitki otjustafin, seda ma ei tea. Aga et see nii on, selles olin kindel ja kinnitafin seda enesele hambaid kofku surudes, tõfifes wihas ja ahastuses.

Merimees jäi kauaks ja minu naine wiibis ta juures, unustades fogu majatalituse. Kui teenija teda kufus, kostis ta: „ma tulen kofe“, aga õmeti ei läinud ta. —

Jäädes kahkesti, tundfin, kuidas mul hinges tung oli talle näkku kifendada. Ma hoidfin ennast kõigest jõust. Õmeti rauges ta siingi mu wastupidamise jõud.

Kuidas see algas, seda ma ei tea, aga wiimaks jõudfin sinna wälja, kuhu mind tõugati

fogu õhtu hoogjalt. Misjuguised mu etteheited olid, seda ma ei mäleta, aga ta tundis enese olevat põhjatu haavatud. Kurat, misjuguine kaval madu naine on. Ta ei olemat jelle inimisega wahetanud weel mitte ühtegi niisugust sõna, mida mina ei oleks mõinud kuulda. Ometi teha ma talle meeletuid etteheiteid. Ma olen jelle üle pärawastpoole järele mõtelnud ja usun, et mina oma etteheidetega ta teadlikult sinna wiisin, kus ta hingeliselt juba wiibis ennemalt. Kas ma siis olen sõnawahetusest tõneleunud. Kas seda on waja — ei jugugi. Aga kus on ju hing. Seda tema juubleb, jelle juures ta aaleb oma lihahimudega. Seda ma näen. Seda ei ja sina jaatan jugugi mu eest jalata.

Senejestefti mõista, et meie wahel olew kuristik nüüd laienes weel juurema hooga.

Ja mis ma enesele oskasin kinnitada?

See inimene oleks pidanud ometi olema minu wastu tänulik. Eks olnud elu, mis ma talle wõimaldasin, ilus ja waba igajugusest murest. Kas oli tal põhjust kuidagi nuriseda mu ülespidamise üle. Kas ei olnud ma head teinud tema perekonnale, koolitades ta nooremaid wendajäid-õdesid. Kas ei olnud ma ilusa kodu sisse seadnud, kus ta omahed ja jugulajed wõisid lõbusalt pühapäewa õhtupoolikut mööda jaata, hästi söödetult ja joodetult koju minna ja kus ta nende ees oma küllusega wõis uhkusteleda ja wäga wõimalik, isegi mitmes äratada kadestust.

Olin ma fõrdagi nurisedud jelle üle, kui jee fõif läks mulle õige kalliks.

Ei — seda fõif wõisin ma rõõmuga oma fanda, jest ma tundsin, et tema meelega ja rõõm ongi mu eluõnn.

Ja nüüd unustas jee inimene jelle fõif.

Miks ta ei tule ja lange mu ette põlwili. Miks ta ei tõota mind ja ainult mind edaspidi armastada.

Oi, mu meeles käaris pöörane wiha.

Ta ei tee wäljagi, ta pilgus on põlgatus. Mingu kas mu elu hukka. Oi, kui walus — ma oleksin wihas ja walus õrje hulgunud.

See oli pea jelle järele, kui ta ühel õhtul õige hilja kodust wälja läks. Ta pani ennast riidesse minu nähes, tegi, nagu ei olekski mind kodus; jelle juures andis tüdrukule karmilikke käse. Kui ta toast pidi lahkuma, ei juutnud ma ennast pidada. Ma küffin, kuhu ta läheb.

Ta heitis pilgu mu peale, isegi naeratas ja ütles: „Mis ja siis jellest pärid? Mul on weidi asja tuttawa poole“.

Ta läks.

Ma sain aru, mu naine waletas. Oi, ma teadsin wäga hästi, kuhu ta läheb. Ma teadsin seda, kellega ta kokku saab. Ma märkisin. See oli wiha, mis mind ahwardas ära kägistada.

Ilma et oleksin otjustanud, ilma et midagi oleksin mõtelnudki, tõmbasin palitu jelga ja ruttasin ta järele. Praegu nägin teda uulitsal meel edasi minemat. Ta jäi põlewa laterna juure seijatamagi, astus siis kiiresti edasi. Kadus tõrrats filmist. Ruttasin. Ta läks muidugi mööda puiesteed. Lopsakate puudeokfad ulatajid pealt kokku. Seal ei põlenud ühtegi lampi. Oli üsna pime. Jõudsjingi talle järele. Stinni püüda ma teda ei tahtnud. Ma taban ta koha pealt. Hambad jurusin kramplikult kokku. Ta jaab mu wiha nägema! Kadus fõrd jälle filmist, aga leidstin ta uuesti. Siilisin teda nüüd ojawasti järele nagu taskuwaras, nagu kõigeparem jalapolitsei, nagu kõige hooljam uuustur, just niisama nagu rõõwel oma ohwrit.

Ta läks üle turu, waatas ringi. Silmitse jaatan, mind ja ei näe. Hoidsin teini apteegi nurga warju, olgugi, et meie wahel sammud 30 pimedikku oli. Läks siis läbi Lihapoe uulitsa ja jäi jaisma affia-paanga fõrwale puiesteede harule. Ma nägin teda jelgesti. Seal ta nüüd wotab kokkujaamist. Ta käis mõned jammud edasitaga ja seijatas jälle. Jalutajad läksid temast mööda. Lute fajarumute poolt kuuldas jolbatite laul. Noored inimesed käisid fõrwustikku.

Ma ei juutnud oodata. Astusin ruttu ja juure, aga hoidusin nii, et ta mind ennemalt ei näe. Tahtsin ta ees tõusta, nagu maa jeeft. Oi, kuidas ma juba nüüd enese kokku wõisin. Aga ometi — siin uulitsal tahan ennast tagasi hoida. Juetu oleks hulga inimeste ees. Aga juba täna teen jellele kõigele lõpu.

„Naine, keda ja siin wotad?“

Ta taganes mõned sammud ja hüüdis hirmunult: „Mis te tahate?“

See ei olnud tema hääl. See ei olnud tema. See oli teegi wõõras, inimene, keda ma jugugi ei tunnud. Olin oma naise filmist kaotanud. Wõib olla, läks ehk hoopis teise külge. Ta on temaga nüüd seal, kuhu ma ei tea aimatagi. Ma otjin ta üles. Aga kust, kust?

Pomisejin mõned sõnad wabandujeks. Aga koju ma ei läinud. Tahtsin teda otjida, tahtsin teda leida teise kaenlast. Gultusin nagu kuu-tõbine pimedikkudel puiesteedel. Silmitsejin hoolega iga istujat paari, tajarandasin käiku, et kuulda fõrwalistuja naisterahwa häält. Siilisin eelfõndijatele nagu taskuwaras ligi, ruttasin wahest, nii et kattis üleni higi. Wõib olla, et mind ta märgatigi. Muidua ei peeti mind jelleks, kes õhtuü taga ajab neidustid. Igast korterist paistew tuli fõitkis mu tähelpanu ja ma katujin hiilida kardinate wahelt tuppä. Korteriist koskoid häält kuulajin. Kui kirjagilt kuulsin moorimeest mööda jõitwat, siis jooksin ette, et näha, kes istub jõiduriistal. Kusagilt

cemalt kostew naerfaja peatas mind nagu ohjad peru hobust.

Nii hulkusin ja otjisin teda laua. Juimejed kadusid juba uulitsatelt. Siin ja seal seisti paarikaupa majatrepil jumalaga jätmisel. Mu jalad olid käimiseft walusad, mu põlved wärisesid, aga wäsimust ma ei tunnud, wähemalt ma ei pöörnud ikkagi koju.

Tulles koju, leidsin ta — wõõrist.

Mis see oli, mis mind taga ajas? See wõis ju õige olla, et ta käis kellegi tuttawa pool. Nii oli ta ju enamaltki käinud. Mis see on, mis meie wahel on tekkinud? Mis on seal ees, et ma ta hinge ei näe? Oi, kuidas ma oleksin lõhki käristanud selle kätte.

Uga ma olin selleks jõuetu.

Minus tõusid wahest lootused, aga sealjuures kadusid nad jälle.

Järgmisel päewal oli ta weibi teistjuguine ja mu eest näitas, nagu oleks ta juba endiseks muutumas. See wõis aga olla effitus. Wõib olla, et seda nägin, mida wäga ihaldas, mida aga ijeenejeste ei olnudki.

Samal õhtul wiidi ta saapad ära, ilma et nooredmehed ise oleksid järele tulnudki.

Läksid mööda weel mõned päewad ja meie ei olnud mitte enam nii wõõrad. Ma olin kui inimene, kes hakkab lootma päikese paistet. Kuidas ma oleks tahtnud küll ära ajada jeda jääõhku, mis heljus meie wahel. Ma trööstisin ennast, et see ijeegi kaob.

See oli õhkel neljapäewal, kui ta peale lõunat wälja läks. Mul ei olnud tarwis pärida, kuhu ta läheb. Silmapaistew oli ainult see, et ta lasti suundes haruldase kirgusjega. Seda ei olnud ma enimalt ta juures märganud. Ma wotasin, et midagi tekib meie wahel igal lähemal filmapilgul, mis tagasi toob endise oluforra. Wõtjin nõuks, talle kõik andeks anda, mitte midagi sellest kõigest meelde tuletada. Mis möödas, olgu ka ilma tagasi kutsumata möödas — olgu unustatud.

Ma wotasin teda koju ja mida hiljemaks aeg läks, jeda suuremaks kaswas mu rahutus.

Tuli õõ — aga ta ei tulnud koju.

Igal filmapilgul wotasin helisewat uhefella. Iga samm, mis kostis uulitsalt, pidasin tema omaks. Uga sammud läksid mööda ja uhe kell ei helijenud.

Oli juba poole öö aeg. Ta ei tulnud weel. Lähen teda otsima. Uga kust ja otsid. Kellelt lähed ja jüdadõffel küsima, kas olete näinud mu naist. Oh! on ta õõjeks jäänud wanemate juure. Oh ei! Seda ei olnud ta ilmaiski teinud ja mis tarwis pidi ta siis täna sinna jääma. Tuba muutus mulle kitsaks ja umbjeks. Läksin uulitsale, läksin edasi kuni uulits lõppes juurel neljanurgelisel platsil. Uga tema ei tulnud. Tuli weel keegi hiline rändaja, jeda pidasin temaks. Uga see oli wõõras.

Nii jäin ma uulitsale, kuna loidutaewas juba paistma lõi walguje wiir.

Uga ta ei tulnud.

Oi, mis ma sellel õõl pidin läbi elama. See tahtis mind häwitada. Kõige rassem oli see kahtluse koorem, mis mu jüdanit rõhus. See on ju õige — ma ei teadnudki dieti midagi aimata, aga ma seisin nagu raba pinnal, kuhu ähwardasin ikka wajuda sügawamale.

Ta ei tulnud ka järgmisel hommikul koju.

Ma ei saanud ta kadumist jalata. Otsisin teda wanemate juurest, otsisin tutawatelt ja andsin ijeegi politseise teada. Ma uskusin esiotsa, et temaga on juhtunud mingijuguine õõnetus. Käisin raudteetammil — jurnikuuris.

Ijeenejeste mõista, et otsimised kõik tagajäretaks jäid, jest ta — põgenes jellel päewal minu juurest ära. Alles pärast jõudsin otjusele, et ta jeda põgenemist oli juba paar päewa ette walmistanud. Just siis, kus ta lootust andis, et meie endine eluford tagasi tuleb, kawatjes ta põgenemist. Selle taha warjas ta oma plaanid ja tal läks korda ka mu silmi kinni katta, et ma mitte midagi ei näinud.

Ta läks merimehega ühes.

Mind rõhus see sündmus hoopis maha ja riigus minuult igajuguje ijeiseiswuse. Kui juba kõik teada oli, läksin ijeegi wabriku peremehe poja juure ja palusin teda, et ta oma sõbra peale mõjuks, nii et wiimane ta tagasi saadaks.

Noormeese waatas mu peale ja wõib olla, et ta mulle ka kaasa tundis. Siis ütles ta:

„Ei mina tea jellest asjast kõige wähemakti. Ja mis wõin siis mina teha, jest nad on ju mõlemad suured inimesed“.

Tal oli wahest täteline õigus, jest mis on teisel inimesel õige teise häädadega ja waludega tegemist.

Armastus.

Persia luuletaja Hafis.

Kui palavamat armastust
täis alati on sinu rind,
ei üal raske mure siis
siin iaksa maha murda sind.

Lahkumine.

Läti kirjaniit Rudolf Blaumann.

„Kas ei lähe ja täna jugulasi jumalaga jätma, ema?“ tüsis peremees perenaiselt tuppa astudes. „Tee on eilsest ja eilsest ööst jäänud kui waks saanud ja „hm on jõe. Kes teab, misjuguks ta homme wõi ülehommene muutu.“

Perenaine lastis käed juffawarrastega jülle wajuda ja waatas afnast wälja.

„Wõiks ju sõita,“ ütles ta siis ja ohkas. „Sa tahaksid siin täna . . .?“

„Jah,“ vastas peremees.

„Jah,“ fordas perenaine pikkamisi ja taja. „Päew ees wõi taga. Jah . . ., mis seal siis weel . . . ma sõidan.“

Ta pani juka ja lõngakera laualseiswasse korni, mängis weel prjut aega warrastega, tõusis siis kindla nõuga üles ja hakkas teisi riideid jelga panema.

Nad olid mõlemad juba üle keskmiste aastate, kuid sellegipärast weel wäga kõbujad. Siitamaani olid nad juure talu rentnikud olnud, nüüd aga kawatsejad nad linnalasteks hakata. Perenaise wend oli ilma ligemate pärijateta jäänud ja üle linnas wäikse fena maja pärandanud, ning neil oli nüüd otjusatud raskest maaelust jelle majakeje pärast lahutada. Oli aprillikuu algus ja see põzw mitte enam kangel, mil nende oma poolt määratud oksjonipäew pidi tulema, kus nad kõik oma elawa ja furnud inventaari tahisid maha müüa. Ja niikaua kui weel hobuseid oli, tulid tarwilikud sõidud ära teha.

Kuna perenaine ennast riidesje pani, läks peremees jälle õue, et seal jeni wanfirt sõiduks forda seada.

Nitpe kuri perenaine walmis jai, lahkus temagi toast.

Peremees rakendas wanfrit ette wäikse rammusa mära. Perenaine astus rakendaja juure.

„Aga ja pead ise seal juures olema, et kõik dieti junnib,“ ütles ta.

„Muidugi, muidugi,“ vastas mees. „Jätu aga peale ja sõida.“

„Enne pean ju teda jumalaga jätma.“

„Mis?“

„Arwastid siis, et ilma jumalaga jätmata... Ei, nii mitte. Seda ma ei tee Enne pean ju — —“

Ja perenaine jarmus talli poole.

„Rammata! Sa rikud riided ära, kui talli lähed!“ hüüdis peremees. „Ma toon ta wälja!“

Ta wedas wäikse mära aia juure ja sidus ta jeal kergesti finni.

Waheajal oli perenaine talliläwele astunud ja waatas walusasti kiproatõmmatud kulmul talli.

Seal seisid: üks wana, kollakaspruun mära ja kolm ruuna. Kõik kolm ruuna, tore kõrb ja kaks tugewat musta, olid wana mära pojad. Nende loomade läbisaamijest ja armastujest ükssteije wastu teadis peremees ja perenaine palju lugusid, millest mõned otje uskumatult kõlajid. Karjamaal olid nad alati lahutamata olnud ja pojad olid oma ema wõõraste hobuste eest armukadedalt hoidnud. Nad ei olnud iial sallinud, et wanfrit ette rakendatud kõrb wanale märke lähenes. Oli peremees tahtnud, et hobused laiali ei läheks, siis oli ta ainult wana mära kõie otja pannud, ja kõik olid koku jäänud. Olid mustad kord ükssteist togima hakanud, siis oli koge wana mära nende wahale läinud ja nad lahutanud. Jial polnud nähtud, et ükski neist wana mära oletas tahtnud hammustada wõi lüüa, ehk küll kõrb juba wiisteistkümmend aastat wana ja jugugi mitte wagane hobune oli.

Peremees läks talli ja tõi jealt wana mära wälja. Kergesti longates tuli hobune üle talliläwe. Ta nägi weel kaunis tugew ja rammus wälja ning ei paistnud weel nii wana olewatki, kui ta oli.

Kui ta perenaiselt nägi, hirmus ta tajaksti. Neis häälkas oli midagi, mida wõimata kirjeldada. Peameel, wanadusnõrkus, tänulikkus, mingijugune küstmine, — kõik see peitus selles mõnimehas, pijut wärisemas hirmumises.

Perenaine seisis waitides. Ta palgele tõusis puna ja ta huuled tuitasid paar forda.

„Mu lonkurikene,“ jostistas ta siis ja silitas õrnasti ta kaela. „Mu wanafene . . .“

Ja natuke aja pärast silitas ta uuesti mära kaela ning fordas ärdalt: „Mu lonkurikene . . . mu wanafene!“

„Noh, waata, waata!“ ütles peremees pool pilkawalt, pool kärsitult. „Ei ta tahad majast põgeneda, et kõik sinu seljataga junniks, ja nüüd . . . nüüd . . .“

„Sõidan ju koge . . . sõidan . . . Ei, see on wmeti ijeäralik. Ei oletas uskunud, et lahkumine niijugufest loomast nii raske on. Kas sul temast siis jugugi kahju ei ole?“

„Kui tahad, siis mõlme ta ihes teistega oksjonil ära, jeda ju me weel wõime“, lausus peremees.

„Muidugi, muidugi, oksjonil! Et ta mõne juudi wõdi mustlase koorma ees kujukil kraawitaldal kärwats! . . . See ongi siis see armuanne, mida ta julle alati on töötanud! Eks ole tõsi, konturikene?“

Nagu wastujeks, hirmus mära uuesti, pööras pea perenaise poole, waatas talle tuhmil silmil otse ja liigutas oma pitka alumist mokka. See paistis nii ijeäralik.

„Nagu tahats ta nutta“, ütles perenaine.

„Ah, mine, sõida nüüd!“ hüüdis peremees kärjstult.

„Kas ja siis teda tõesti enam ei raatsi veel wähe aega päitsetest kinni hoida?“ hüüdis perenaine poolpahajelt. „Waata, wanakene, nii tänab ta sind jelle eest, et teda kakskümmend-neli aastat oled edasi-tagasi wedanud. Nüüd ei lubata mulle sind dieti jumalagagi jätta.“

„Siis anna talle juud“, ütles peremees endiselt. „Mina jeda ei teela.“

„Seda ma teengi. Kas mäletad veel, kui uhkusti ja temaga minu ija tallu sõitjib . . . tead, kord kosja . . . ehitud loogaga? . . . Suba üksi jelle eest on ta muju ära teeninud, et ta oma pead siis nii püsti kandis.“

Perenaine silitas õnasti hobuse lakka, astus jammu edasi, wõttis hobuse pea kabe käe wahela ja jurus tõepoolest muju ta pehmele, hallile juule. Siis pööras ta ruttu kõrwale ja ruttas aia juure, wõttis ohjad lahti, istus wanfriske ja sõitis, pea norus, teele.

Peremees oli wahelajal mära tahtnud talli tagasi wiia, kuid siis järele mõtelnud ja sidus ta nüüd wäljas maja seinä küljes seiswa rõnga külge. Siis läks ta jubaste juure, kes rehe ees töötasid, ja kästis, wõtku labidad, mingu ligidalseiswasse kajakemetsa ja kaewaku seal wanade kartulikoobaste ligidale haud.

„Mis haud?“ küsis üks neist.

„Wanale märale.“

„Mis? Kas tahad teda siis . . . teda siis . . .? Niisugune loom, alles tugev weel! Kolmkümmend rubla makstakse ta'lt weel pimedast peast! Ei. Ma ei lähe, peremees!“

„Minge aga minge ja kaewake haud“, wastas peremees.

„Jumala eest, peremees . . .“

„Pea juu“, jostistas teine julane. „Ei aita midagi. See on mära, sellega ta kord kosja sõitis. Seda ta wõõrastele ei anna.“

Ja nad hakkasid otsima labidaid ning wõtsid kaaja ta nürida kirwe, jels puhuts, kui maapind alles weel külmetanud oleks.

Peremees läks tuppä, wõttis püssi wanaft ja hakkas jeda loadima. Negajalt laskis ta käed jelle juures nagu wäinult wajuada ja waatas wälja õue, kus mära kannatlikult

rõnga küljes ootas. Wiimaks olid mõlemad rauad täis.

Ta pani püssi nurka, astus kapi juure ja wabas omale wiina.

„Ah! . . . pomises ta siis ja hakkas taas edasi ja tagasi käima.“

Siis tuli julane ja teatas, et haud walmis.

„See küll.“

Sulane lahkus, peremees astus weel kord kapi juure, wõttis siis püssi rihtmaga õlale ja lahkus toast.

„Mine, Martin, wõta mära ja wiia ta metsa.“

Sulane sidus mära lahti. Kui ta teda talist mööda wiis, hakkasid kõrb ja mustad peaeagu ühtlasi hirnuma. Mära wastas ja tahtis talli tagasi minna.

„Mine, mine“, ütles peremees jurutult.

„Ta jätab Jumalaga“, tähendas Martin ja wiis mära wärawa poole. Peremees läks talle järele.

Pikkamisi, rahulikult liikus mära edasi. Ta pea oli norus ja wahetewahel nätkas ta mõnda rohuliblet, mis mulluhest tee ääres ripendas.

Sulane waatas taha.

„Kuidas ta jeda teeb! . . . Nagu teaks ta, mis nüüd tuleb!“

Peremees waikis.

Natutele aja pärast algas julane uuesti:

„Naljakas . . . Teise looma tapad ära, pole midagi. Aga hobune! . . . Siis läheb süda nii . . . nii ärdaks. Eriti kui ta alles nii tugev on kui see mära. Siis näib see olewat otse kauja mõrjuskatõb . . . see mahalaskmine. Tahaksin teada, kui ta rääkida oskaks ja keegi talt küsiks: kas tahad weel elada ja nüüdsest peale külmetada ja nalgida ning raskeid koormaid wedada — tahaksin teada, kas ta omelt weel ei tahaks mõnda aega longata. Inimene, see ei mõtleks! Tema hakkaks wastu, kui talle öeldaks: nüüd tuleb haud. Mina ije . . .“

„Jäta oma loba“, katkestas peremees ta jutu taunis karmil toonil ja waatas ije teisele poole. „Mis jündina peab, peab jündina.“

Sulane ei ütelnud nüüd ta enam midagi ja waikides jõudsid nad metsa, kus õredate lastede wahel warske liiwatüingas nähtawale tuli. Labidale toetudes, ootas neid seal teine julane. Umbes kolm jammu taseft kaugel seisjis üks sirge kask. Selle külge kästis peremees mära siduda. Pühalik tõsidus ta näol ja ta sõrmed wabisesid taja, kui ta püstituke üles tõmbas ja järele waatas, kas tong korras.

„Minge eemale“, kärtis ta siis tajajesi, ja julased astusid kõrwale. Tema ije läks para-

jale kaugusele, pani püksi palgesse ja sihtis hobuse peale.

Õikti lastis ta püksi langeda, hammustas huult ja seisis nii tüki aega. Mära vaatas talle otja ja jai rahutuks. Siis tõstis ta uuesti püksi — pauk kõmatas, mära tuihus ja kuffus.

Kui juits lahkus, ruttasid julased juure.

„Hästi tabanud!“ hüüdis Martin. „Surunud. Wäga hästi tabanud!“

Biffaniisi lähenes nüüd ka peremees.

Mära otsaesine oli purustatud, veri jooksis pea alla loiku. Looma kustunud film wahtis teda klaasijelt.

„Minu wanafene“, pomises peremees waevalt kuuldavalt, „minu wanafene . . .“, siis libises püks tal käest ja ta jurus rufitad oma filmadele. Ta pea wärises, ja julased kuulgid, et ta tajakefi nuukfus.

Sügis.

P. Grünfeldt.

*Kadunud päikesepall,
ilm on udune, hall,
kõrgel kurehüäl kajab,
wihma sajab ja sajab . . .*

*Karjamaal vaikinud pill,
aasalt kadunud lill,
vaagub üksi veel vares,
tarduvus õues ja tares.*

*Üksi on rammetu raag,
metsas sahiseb saag:
varistes vanu hiisi,
sumistes surmaviisi . . .*

Rahwas sõjariistus.

Saksa kirjanik Hanns Heinz Ewers.

„Õstke ometi kellegi joldati käest püks!“ lausus kapten. — „Präsident“ seisis Jeremie jadamas (Haitis), ja meil oli kawatjus järgmisel päewal jahile minna; igal ühel meist oli hea püks, peale minu. „Tänan, kapten, hea nõuande eest!“ hüüdsin mina. „Aga kas usute Teie siis, et ühelgi neist kangelastest on püks, mis ka pauku annab?“ — „Wõib ju katjuda“, arwas üleminjener. „Tulge, sõidame koos maale; kui meie püksi leiame, kus weel luff, toru ja pära alles on, siis paikan ma ta Teile täna õhtuks walmis.“

Wahihõone ees istusid wõi lamasid Haitti isamaakaitstjad, mängisid kaarte wõi tärin-gut; see oli närune, must, poolnälginud selts-kond. Püksid seisisid nurgas. Pära oli neil igalühel olemas, enamikul koguni toru, kuid luffudega oli lugu täbar. Injener proomis ja waatles üht kui teist. „See juitsuriist ehk kõlbab“, lausus ta, „kui ta kallal paar tundi tööd teha!“

„Dolla! mu herrad“, hüüdis ta joldaittele, „kelle oma on see püks?“ — Nad kõik tulid lähemale ja seletasid, et püks nimelt tema oma on. See oli ju riigiwara, ja riigiwara on iga haittilase arwates linnuprii. Lõpuks haaras keegi pikk mees oma kofomakaf'i kätte ja wibu-tas jeda siinje maanurga tähtsamat sõjariista pea kohal ning seletas nii energiliselt, et püks tema oma on, et teised meendunud olid ta juurejooneliisest omandusõiguse awaldusest ja häbelikult tagasi tõmbusid. „Nii siis, herra Themiistokles, wõi Aristides, wõi Neptun, wõi Saturn, wõi kuidas Teie nimi on —“.

„Mu nimi on Charlemagne Napoleon Wis-mard Talleyrand“, ütles kangelane ijetead-likult. „Plus, herra Talleyrand“, jatkasin jut-tu, „tahan Teilt püksi kümne tsendi eest ära osta.“

Karl Suur largas jahmatanult püsti. Mis? Kümme tšenti! Selle püksi eest? See olla haawamine kogu Haitti sõjawaale, eriti

aga Haitti isamaale ja eriti eriti veel te- male, Charlemagne Napoleon Bismarck Tal- leyrand'ile! Säkrast püsti polka terwe de- partemangus enam. Ja juba keiser Soulou- que'i ajal on jellest püskist lastud. Ja kas ma siis ei teada, et piis koguni tema pärast pole, waid „fig militaire!“ omandus on? — Jah, seda ma teadsin, et piis sõjawäewalitusjule kuulub. — Ja kas ma siis usun, et tema, Char- lemagne — — —, niisugune „p'tit mou- ne“*) on, et ta miski oma armastatud isamaa tagant warastab — — kumne tšendi pärast!?

Palju ta siis tahab?

Sada dollarit.

Rumalus!

Kümme dollarit.

Ka mitte!

Lõpuks leppijime kofku, ta andis mulle püski ja weel ühe teise, mida ta forda wõis jeada — wiiekümne tšendi eest. Pealekauba jain ta palmimalaka — kokomakaf'i. Karl Suur kahmas parajasti sõjariistadefogu kaen- la, et neid paati saada, kui kõrge hobuse seljas juure rahutas wägew sõjamees.

„Ah“, lausus Karl Suur niisuguse sõda- merahuga, et kõik mehed, kelle nimedid ta kan- dis — ta peale kadedad oleks wõinud olla, „ah, kommandeerin kindral ise.“

Tema ekstjellentil, kommandeeritwal her- ral, kindralil, olid walged, täitsa terweid püskid jalas; paremas jalas kandis ta pärlitega tiki- tud toatinga, kuna pahemat jalga kannistas suur raskajaabas. Suuret kannust ei kannud ta mitte raskajapa küljes, waid toatinga ehteks, et jellelegi jalandule anda sõjakamat ilmet. Tal oli tihedalt lapitud sinine kalerõikuub sel- jas ja kummalgi warukal wiisteistkümme- kuldpaela; tuhwikilisel ehtis ta õlga taldreku- juurune pagun, kuna saapaküljel wedeles hiig- la Türgi mõõgatupp. Mõõga enese oli ta nähtawasti mõnes kuulusriikas lahingus kel- legi ägeda waenlase kehase unustanud.

Arwatawasti, et wõõraste peale suuremat mõju awaldada, tšendas wäepealil oma mürmidoonidele, kes tema tulefut tähelegi ei pannud: „Botte amme!“ (Portez armes!) — mehed pikutasid rahulikult edasi ja hirwitajid. Kindral tšendas weel paar lorda, nii tuge- wasti kui jõudis: „Botte amme!“ Paar poiskst kahmasid nüüd — ilma oma asendit muutma- ta — mõne lähedaljeiswa eseme pihku, koku- makaf'i, tooli, paar mängukaarti ja tegid nen- dega meidi läwni. See täpipealne käsu täitmi- ne meeldis kindralile ülimõõga, ta hirwitas üle

terwe näo, waatas uhkelt meie peale ja näis mõtlewat: „Waadake, mis mina wõin!“ Siis haaras ta kindral käel mõõgatupest kinni ja kommandeeris: „Amme ba!“ (Ames bas!).

Seejõrd oli ta aga sõdurite pikka meelt kõrgemalt hinnanud, kui tarwis! Kõik läbisegei tšendasid: tehku, et minema jaab, mingi kogu ja andtu naijele ning wanaemale kaskujid! Neile eht meeldiks see — mitte aga wabadele meestele, Haitti kaardigrenadeeridele ja hiil- gusrifastele kangelastele. Charlemagne Napo- leon Bismarck Talleyrand'i au nõudis näh- tawasti weel mõnda lšjapala: ta palus ekstjel- lenhjt weel kord tungiwalt lahkuda, luges siis wiis kümne tšendilist raha üle, mis ma walle olin annud, ja tahtis lahkuda.

Kuid strateegilise terawsilnaga, mis kõiki jündinud lahingujuhte ehjib — oli Tema Ek- stjellents seisukorrast aru saanud; ta andis Karl Suurele asjaliku käsu, püskid wanale ko- hale panna wõdi aga pool kasu temale anda. Seda aga ei tahtnud Karl Suur; ta jõimas ja tšendas ning kawatšes oma jaagiahne kind- rali wastu nähtawasti rewolutsiooni teha. Siis tutwunesime uuesti ülemuse waimlise üleolekuga; ta ütles lihtjalt: „Hüwa! Sa jaad naha peale, kui purjus oled!“

Kujutage omale ette, mis küll Euroopa kindral jääraste „jõnakuulmatuse puhul rüwi ees“ teinud oleks! Murimine, sõjakohus, küm- me aastat juumitööd — ja mine tea, mis weel! Ja kui inestamiswäärt lihtne on tema Haitti ametiwenna mõttekäik. Ta mõtles järele: Karl Suurel on wiiskümme tšenti. Ta ost- tab jelle eest tšiaht. Karl Suur ostab küll pal- ju juua, kuid 50 tšendi eest jaab niipalju tšiaht, et jellest wähemalt kahjale mehele jat- taks. Nii siis on Karl Suur kolme tunni pä- rast täitsa purjus. Siis lahed ja tema teiste sõdatite poolt, kes ta peale wihased on, et ta üksi tahab juua — pogrjše pista ja seal koku- makaf'idega läbi peksta, nii et ta kuus näbalat ühtki liiget ei jaska liigutada.

Karl Suurt ümbritšes tume pilw. Ta waa- tas rahutawale ekstjellentile kahtlemalt otša, nagu aimats temagi, mis lähem tulewit toob. Ja ta arwas paremaks rahu teha.

„Mu herrad“, ütles ta meile, „kindralil on kaupluses kõige parem rum kogu linnas!“ „Ma ei taha rummi“, lausujin ükstõikelt. — Karl Suur mõtles järele. „Kindral müüb ka kuldpaela. Ja wahakuulnoid — — ja ka tšille — ja — — Ta kauplus ajub siinjasmas nur- gal: herra Themistokles Cäsar Limonade.“

Herra kindral, kel — nagu igal teiselgi Haitti kindralil — oli oma würtšpood, — oli rahuldatud; ta terwitas meid Wallensteinil uh- tusega ja lahutas oma kullaga tšitud paraad-

*) Patois (Patois d'Haiti) keeles. P'tit moune = petit monde (Prantsuse keeles = wäike laps. —

liharat. Kui meil miski waja on, siis tulla ta kohe kaaja. Kuid meie ei wajanud miski. Tal olla wana püstol olemas. — Meil polnud wana püstoli tarwis. Wõi kiltjenahk? — ka mitte. Mu pilk langes kolmele wäljajuurti- file, mis seisid wahihooone ees. „Serra kind- ral“, ätlejin, „müüge need kolm juurtükki ära. Taaler igaühe eest!“ — Ja nüüd selgus, et kindralil peale strateegiliste omaduste olid juurepärallised kaubanduslikud aumid. Ta kaup- les ni hästi, et meie lõpuks wiie taalri juures kofku leppisime. Wiis taalrit kolme juurtükki eest! Muidugi pidi ta jelle eest juurtükid ije laewale wiima.

* * *

Haiiti nekrutivõnnuise kord: nagu taltja elewandiga püütakse meeskuid. Kuna waba- tahilikult keegi soldatiks ei taha hakata, waid ainult kindraliks poowijaid leidub, siis toowad komanderid töölijed nende töökohtadelt ära, eriti just wäljamaalaste juurest. Nektutid seo- takse nagu härjad kõitega üksteise külge, wiitakse wahihooone juurde ja „riietatakse sõduriks“, j. o. nad saawad haledal kombel pekja, et nad dieti aru saaks oma seisuse aust.

Sõjawägi on tarwilik: esmalt, et rewolut- sioone teha, wõi nende wastu wõidelda, teiseks, et lahinguid üliia naaberiigi Santo Domingo'ga. Rewolutsioon ja sõda on alati lahki, kord siin, kord seal nurgas; waenlased püüa- wad wõimalikult palju wõita ja wõimalikult wähe werd walada. Mul oli lõbu pealt näha Kap Haitien'i (Haiti oma) ja Monte Christi (Dominikaani wabariigi pinnal) wahel aset leidnud sõda hiilgawa lahinguga, mille üksi- asjad õige tähelepandawad tunduwad olewat. Kõige pealt, ei tea keegi, kelle pävalt piiriala seal on; Haiti kaartidel on ta Haiti oma, San- to Domingo kaartidel Dominikaani wabariigi pävalt. Sellegipärast nimetajid Dominikaani walituswäed wastaseid haiitlasteks, kuna need end ije pidajid Santo Domingo mäsajateks! Lahing sündis juure publikumi ojawõttel: Monte Christi sadamas asub nimelt „korra ja

julegeoleku kaitjeks“ kolm Ameerika sõjalaewa, nagu ka igas teises Santo Domingo sada- mas.

Mõlemad wäed lähenejid üksteisele hiiide- kaugujeni. Parajasti pidi lahing algama, kui keegi waelele hiiudis ja oodata käskis. Wähe- hiiudja oli mulatt, metodistide-koguduse jut- lustaja, kes peale jelle ka päewapiltniku ametit pidas. Ta käskis kangelastel mööda marsjida ja tegi paar üleswõtet, mille peale sõdurid wäga uhked näijid olewat. Siis tõmbus ta tagasi, ja hirmus wõitlus algas. Algul kijenid mõle- mad sõjajõud kogu jõuga, siis ragistajid nad sõjariistu, lootuses, et wastased hirmus pleh- ku panewad. Kui haiitlased, kes end ije domini- kaanlasteks pidajid — nägid, et waenlane nen- de meeskü kja peale waatamata kohale jäi, la- jid nad esimehe paugu — kuid õhku. Kuid ka see ei hirmutanud Domingo walituswäge- jid, wastuokja, nad tormajid äkki nuiade, püs- jide, nugade ja odadega waenlasele kallale, kes jelle malekäigu peale kiire eestärjoojuga wastas. Kaugele ei julenud Domingo walit- suswäed minna, nad peatusid ja tõmbusid ta- gasi. Seepeale tungisid haiitlased peale, ja dominikaanlased põgenesid. Nii sündis see mi- tu korda meeskü kja jaatel — kuni pimedaks läks. Siis saadeti wahesjoritajad wälja ja tehti waherahn. Mõlema sõjawäe sõdurid tulid kof- ku, löid ühtjed leerid üles, jagasid wennalikult rummi ja jutustasid oma wägitegudest. Opeta- ja ja päewapiltnik jai oma 83 tellimist piltide peale, mille eest ta hinna ka targasti kohe isje tasjeeris. Mõlema sõjawäe herrad kindralseld- marjhallid seadfid telegrammid kofku. Kumbki telegrafeeris pealima: „Suur wõit! Wiietun- nilise palawa wõitluse järele waenlane meeskü kult põgenemas; tagaajamine pimeduse pärast wõimata. Waenlase kaotus üksteistkümmend jurnut, kuus wangi! Hurraa!“

Üksteistkümmend jurnut olid: kaks härja, üks kits, seitse pörjast ja üks kana, mis kõik koos ära olid jõõdud. Kuus wangi olid amee- riklased wõõnud, kes kummaltki poolt kolm peaaõstajat kinni nabinud ja laewale olid wiinud.

Sõrmus.

Norra kirjaniik Knut Hamsun.

I.

Sõrd nägin jeltskonnas noort armasta- wat neiu.

Silmad olid tal tumesiniised ja särawad. Ta ei osanud oma tunnet warjata.

Steda ta armastas?

Noortmeest afna juures, majajsa poega, kel oli lõwihääl ja ilus munder seljas.

Jumal! kuidas paitasid ta pilgud noort- meest ja kui rahutult istus ta toolil!

Kui õhtul koju läksime, lausujin ma, kuna ma teda hästi tundsin:

— Milline ilus, selge ilm! Õhtu oli just ju väga lõbus?

Jah, et ette jõuda ta joovist, wõtsin fihla-jõrmuse jõrmest ning andsin talle:

— Waata, see jõrmus on mulle kitsaks jäänud, ta jurub mu jõrme. Kas ja ei wõiks teda kellelegi anda, et ta laiemaks tehtaks?

Ta ulatas mulle käe ja jostistas:

— Anna ta mulle, ma teen ta kindlasti laiemaks.

Ta ma andsin talle jõrmuse.

II.

Kuu aja pärast nägin neiu jälle.

Tahtsin pärida jõrmuse järele, kuid ei teinud seda.

Miks rutata, arwasin, annan talle weidi aega.

Ta waatas omaette tänawale ja lausub:

— Digus... jõrmus... Temaga juhtus õnnetus. Ma olen ta kuhugi kõrwale pannud wõi ära kaotanud.

Ta ootab wastust.

— Ega ja minu peale pahame pole? küsib ta rahutult.

— Ei, wastasin mina.

— Jumal! kuidas ta õnnelik oli, et ma pahane polnud.

Siiis mööduks terve aasta.

Uuesti sõitsin ma siia nurka ja sammusin mööda tuttavat, väga tuttavat teed.

Ta tuleb mulle vastu, ja ta filmad on kolm korda sinisemad ja kolm korda säravamad. Kuid juu on läinud suureks ja kahwatuks.

— Waata, siin on ju jõrmus, lausub ta, juu fihlajõrmus. Leidsin ta, kallid, ja käskisin ta laiemaks teha. Nüüd ta enam ei pigista.

Waatasin mahajäetud naise peale ja ta suurele, kahwatuks juule. Ta ma waatasin jõrmuse peale.

— Ah! hüüdsin ma ja kummardasin sügawasti, — jõrmusega pole meil õnne: nüüd on jõrmus liig awar.

Kuradikahn.

Tirooli kirjaniku Richard Strohschneideri jutustus.

„Mõh, jeda ärge nüüd küll ustuge! Ei ma olnud alati niisugune peanorutaja kui praegu! Olin kord ka rõõmus... kuni selle pörgulise kuradikahmu tegin, kuradikahmu —“

Wana Oberinntali külakäsitjalg jäi wait ja wahtis tarretanud pilgul oma ette.

„Kuradikahn?“ küsisin mina. „Mis Te ütlesite?“

„Jah, jeda ta oli... kahm, mille juures wanapagan ise minu kätt juhtis! Waadake, noores eas käisin kord ka Baieris. Seeford ei hoolinud ma palju ei Jumalast, ega tema pühadest, waid elas in lusti-kult, nagu see noores eas ikka nii on. Nüüd muidugi on lugu teine. Jah, kui jul aastad turjal seiswad, söber, ja siis tagasi waatad, kuidas kõif enne oli, — jah, siis kahmad küll peast kinni, kuidas see wõimalik oli, et kord nii rumal, nii hirmus rumal wõisid olla!“

Wanamees lõi rusikaga lauale.

„Jah, aga kuidas oli lugu kuradikahmuga?“ küsisin edasi.

„Õh, tahtsin ju sulle jutustada kuradikahmust Baieris... Oli palaw päew, tee tolmäs, nii et minu kuub otse hiireshall wälja nägi, saapad pigistaksid ja mul oli kange janu. Tee ääres seisab tabel, tema kõrwal kas-

wab pärnapuu. See küll, mõtlen ma, ja istun külmale kiwiasmele. Istun, waatan üles taewa poole ja panen kübara peast oma kõrwale... Tuhad ja tuline, kas ei ole seal äkki minu kõrwal rahakott? Waata, waada, mõtlen, siin Baieris wedeleb raha lausa tänawal — maas. Wõtan koti üles, waatan järele — fotis — juhei — säravad hõberahad — 371 guldnat, mäletan weel selgesti. Ära wõta, ütleb südamehääl. Aga see manitsus oli ainult õige tasane — kahju, kahju, sest oleks ta olnud pigutki kõwem, pigutki, õnnetus oleks jäänud tulemata. Nüüd aga jostistas jaadan mulle kõrwat: Ära ole narr, wõta! Ei wõta sina, wõtad mõni teine! Ja kuradikahn oli tehtud!“

Wanamees waitis; ta päwitanud nägu oli mures tardunud. Pruun käsi, mis weiniklaasi juu ääre tõstis, wärijes.

„Kui see wälja?“ küsisin mina.

„Ei! Aga ma oleksin joowinud, et nad minu seeford oleksid pogrissi pistnud!“

Ma filmitsejin teda inestades.

„Jah, waadake“, kõneles wanamees, „asi lähel ikka tehti kui inimene tahab. Ülewal mägestikus oli see — ma istusin moorimeeste hulgas, ja kuulsin juhuslikult, kelle oma

see raha olnud. Ühe waeße naise oma, waeße naise oma, kes tahtis tütre juure jõita, et teda raskest tunnil aidata! Täewas, Issand Jumal, see läks nagu nuga mu südamest läbi!”

„Naha on warsti läbi löödud“, jatkas wanamees, „aga terve elu aeg olen ma tema pärast raskesti kannatanud. Pihtijin, palvetasin, käies pühais kohtes — ei midagi! Lät-jin Waierikse naise otjima; ei kuulnud taft aga midagi. Kord nägin und — olin furnud. Kui taerawarawa ette jõuan, seisab seal Beet-rus, kuldaal käes: ühes waagnas on mu head, teises mu pahad teod. Kaal oli kaunisti tasakaalus. Korraga wigineb pilwedest üks kiiurakas naine ja paiskab minu pahade te-gude waagnasse nahkoti. Silmapilk wajuß waagen ja heategude-waagen tõusis wupsti! kõrgele. Mina olen leitud olewat liig kerge ja pidin igawesti põrgutulle minema . . . Juba läks põrguwaraw lahti ja ma nägin süsimuste kuradid punases tules talitawat — siis ärkasin ja kargasin hirmu pärast woodist wälja, juuksed püsti. Ja siis palusin armu ja mulle tuli äkki hea mõte.“

„Ja see oli?“ küsijin mina.

„Seft tunnist jaadik hakkasin raha kofku hoidma, kuni mul kolmjadafetseküm-mendiks kuldnat foos oli. Siis annetasin wiisküm-mend kuldnat hingepalmete darwis — kui mind enam ei ole, peetakse nad. Muu oja

andfid armuanneteks, nii järkjärgult, — jia waeßele käsitöölijele, sinna waeßele lejele naisele — föit jalajas, et jellest teegi midagi ei teadnud! Ja waadake, jefstjaadik jai mu jüda kergemaks.“

Ma waitijin.

Siis andsin wanamehele mõned broosti-jõnad. Uga tema wangutas ainult pead:

„Minu koristus tuleb alles . . . põrgutu-les. Uga ma loodan, et Jumal armuline on. Kui kord kuuled, et mind enam ei ole, siis pal-weta sinagi minu hinge eest!“

Seba ma lubasin teha.

Ka püüdsin talle jelgeks teha, et ta süü ta kahetsufe läbi juba on lepitatud. Uga tema ei tahtnud seda kuuldaigi.

„Sina! Sina! Näid olewat ka pagan, nagu neid nüüd sadandeid leidub, kes meie wana, püha usku naerawad ja wihta-wad.“

Ma raputasin pead.

Uga et waheajal juba õhtu kätte oli jõudnud, andsin ma wanale käskjalale kätt ja lahkusin.

Wäljas walitjes heinamaade kohal juba widewit. Mets jefis tumedalt ja tummalt kinkudel ja öölinnu fija kuulduß puudelt.

Minul aga oli, nagu olekjin kuulnud ha-ruldase legendi. Mind waldas nagu mäles-tus põlifest wanast ajast, ja terve õhtu tun-dus mu hing olewat waitne ning pühalik.

Kurb saatus.

Ukraina rahwalaul.

*Kas ma polnud punalille
metsa vilus sügavuses?
Oh, nad noppisid mu ruttu,
noppisid ja närtsitasid!
Oh, mu saatus kurb!*

*Kas ma polnud laululindu
puude haljendawal oksal?
Nüüd mul raudse puuri ruumis
pea vajub kurvvalt longu!
Oh mu saatus kurb!*

*Kas ma polnud priske neiu,
õitsev nagu roosikene?
Mehe kõrval, keda süda
pole armastand, nüüd närtsin!
Oh mu saatus kurb!*

Mille peale ma mõtlen.

Wene kirjanik Jwan Turgenjemi järele.

Mille peale ma mõtlen, kui surema haig-
fan — kas ma siis üldse veel millegi asja
peale suudan mõelda?

Mõtlen ma jelle peale, kui halvasti ma
oma elu mööda olen saanud, kuidas ma ter-
we oma eluaja nagu uinakus ja unenäos
olen viibinud, kui vähe ma tema andeid olen
suutnud tarvitada?

„Kuidas? On siis surm minul ju nii lä-
hedal? Mit ruttu. Oh, see on võimata! Ma
pole ju siin elus mitte midagi forda saat-
nud . . . Ma võtan ju alles hoogu, et mõn-
da tööd alustada!“

Juhin ma oma mõtted möödunud päeva-
dele. Wiibin ma waimus nende heledate röö-
mutundide juures, mida mulle terwel elu-
ajal nii vähe ojaks saanud, wõi kalliste ka-
tatud kujude ning inimeste juures?

Kas tähtwad mul eluea jõokkul forda-
saadetud pahad teod meelde — ja kas lööb mu
jüdames hiline kahetsujetuli loitma?

Oh mõtlen ma jelle peale, mis mind pä-
rast surma ootab? . . . Jah, mis ootab
seal mind?

Ei . . . Wististi ei mõtle ma surma-
tulekul millegi peale, ehk ma juhin omad mõt-
ted mõne rumala ja naeruwäärse asja peale,
et niivõisi tunda, nagu oleksin koleda ja üh-
wardama pimeduse ägeda pealelangemise eest
kaitstud.

Ma olin ford surija juures, kes wahepi-
damata jelle üle kaebas, et temale surmahä-
das pähklaid maiustada ei anta . . . ja üffi
jeal, tema filmade kurblikus jügamuses, wä-
riises ja hõljus midagi, mis mulle surmawalt
haawatud linnu murtud tiibu meelde tu-
letas.

Saare õpetaja.

Saksa kirjaniku Wilhelm Lohsen'i romaan.

7

„Kas kuulete lainte mihinat?“ ütles Han-
sen taja ja peaaegu pühaltikut. „See on iga-
wene soolameri, on Ette Nettekenni riik, kus
ta maailma algusest saadik elutses. Waewalt
on tuult tunda, ja ometi müriks wäljas meri;
see on ta wihaane möll, ta wiha jelle üle, et ta
ikka veel pole jõudnud kõrte maad ära neelba.
Jga kuue tunni pärast peab ta taganema ja
wabaks lastma, mis ta ford rööwinud. Eest
siin, kus praegu seisame ja käime, seisib ford
õitsew, naerew maa. Kas näete seal jeda kin-
ku? Seal seisib ford kõrge mägi, seal helisesid
ford kirikufellad ja seal, kus wesi liimaäärt
suudleb, liikusid ford Rungholdti mehed ja nai-
sed oma õnnistatud wiljapõldudel. Müüd mü-
hised siin meri ja ahnitseb kõrge järele, mis tal-
le ligidale jatub.“

Dagmar ja Gõstäädt waatasid wartides üle
halli, furnud pinna.

„Kas veel tänagi?“

See küsimus tul nagu äärmiselt laugelst.

„Jah, veel tänagi. Jga jaar tunneb in-
mest, kes mõõna-ajal üle madala mere läksid ja
iaal enam tagasi ei tulnud. Selge ilmaga on
tee hädaohuta. Aga kui tuleb udu, siis on ka-
dunud igauks, kes wäljas wiidib.“

Nad läksid edasi.

Kõrgemale ja jalgemaks tõusis Norderoog
nende ees. Aga veel oli neil mitmest laia-
st, jügamast ojast üle minna, enne kui otjett saa-
re poole wõisid sammuda.

Ja siis seisib siht nende ees.

Norderoog oli wäike elanikkudeta jaar.
Gune juurt meetõusu aastal 1825 olid siin
weel mõned majad seisnud. Müüd olid nad
kadunud. Minult üffitud müürid tuletasid
weel meelde endist aega. Terwe jaar oli ainus
woogaw wahumäli, siin näha ainult lindusid,
kui saare ainsaid elanikke. Ja neid oli seal
karjakaupa.

Waewalt olid rändajad saarele astunud, kui
mitmetuhandepaline linnuparw üles tõusis.
Nagu õuemürin tajas nende tiimalööbi, kui
nad musta pilwena õhus rändajate kohal kee-
rutasid.

Wahetewahel lastus mõni üffit juurest
parwest wihastelt alla, nagu oleks ta tahtnud
inimeste kallale kippuda, ja ehmatades tõmbas
Dagmar pea olade wahele.

„Näib ju, nagu tahaksid nad meie kallale
kippuda.“

„Kas inestate jelle üle?“

Hansen oli mõne samm eemale läinud ja
ütles nüüd seisma jäädes:

"Tulge üsna ettevaatlikult lähemale. Siin näete nende wiha põhjust."

Smetuse hüüdega lastis Dagmar põlvili. Tema ees walges, soojas liivas seisid kolm mu-nast tulnud merepääsufese poega. Liigutawa õrnusega pani ta oma põje linnufeste pehmete sulgede külge.

"Tahin ma neid puutuda?"

Hanjen noogutas naerdes pead. Neiu mõttis linnupojad peole ja silmitšes neid nagu laps oma jõulufinki.

Siis nägi ta oma ligidal veel ühe teise peja.

"Do, siin on neid ju veel enam!"

"Jah, neid on terve jaar täis. Võite neid leida tuhandeid, aga tulge, läheme paadi juurde. Mõõnajõgi ajab veel, kuul on tõusnud. Siis jõuame varsti koju."

"Ei, herra Hanjen, mina ei lähe edasi, veel mitte. Siin on imeilus! Ja kui see teifiti ei lähe, sõitke üffi, mina lähen jala Hoogervoogele tagasi."

"Üffi?"

Õpetaja Eichstädt oli teel waevalt mõne sõna ütelnud. Ta mõtted olid kui murdlained ja ta kartis midagi ütelda. Ka Norde-roogel oli ta neule waitides järele läinud. Müüid aga astus ta ruttu edasi ja ütles kõhku:

"Ei, ei, preili Rosenlund, üffi ei tohi Teie minna."

"On see siis kardetaw, herra Hanjen?"

"See silmitšes ilma."

"Ei, mitte sugugi. Kui siit õigel ajal tee-le lähete, nimelt kaks tunni pärast, ja teel ära ei effi, jõuate hästi üle."

"Siis jään siia."

"Ja mina Teie juurde."

Õpetaja Eichstädt ütles jeda lühidalt, andis siis oma häälele teise tooni ja jattas:

"Mina küll ilma ei tunne, aga herra Hanjen peab selle eest wastutama."

"Sellepoolest olen mina alati teises arwamises", wastas Dagmar ja silmitšes teda wäikewail filmil: „mina ei toetu ial teistele, waid teen, mis ise mõin wastutada. On see hea wõi paha, aga ta wastab minu iseloomule."

"Nojah, kuidas soowite", ütles Hanjen, „mina pean minema. Urge hiljaks jääge. Hiljemalt kaks tunni pärast peate jälle merepinnal olema. Soidke koolimäe poole, jelle tunnete Bondikeni walgest wärawast ära. Siis te ei effi. Na müüid head teed! Sumalaga!"

Nad seisid ja waatasid wanale järele, kuidas ta kiiresti randa mööda edasi läks, sirge ja laiadlaline, kübar käes, sumitiinul juurtes.

Nad waatasid teda, kuni ta paadi juurde jõudis, mille mast filma paistis.

Siis läksid nad pikkamisi ja waitides läbi õitsewa saarerahu.

Saare keskel oli terve wäli õitswaid lillesid.

Dagmar istus maha ja noppis endale istudes juure kimbu.

"Kas Teie ei istugi, herra õpetaja?"

Eichstädt waitis ja ütles siis müwitades:

"Kas ei ole parem randa minna? Seal on ilus walge liiw ja wilum meretuul."

Ilma wastust ootamata sammus ta minema.

Õlmapilgu istus Dagmar veel, siis tõusis ta, läks talle järele, heitis tema kõrwale liiwasse pikali ja waitis üles finitaewasse. Ta käed mängisid liiwast.

Munult aegajalt waatas ta Eichstädti poole, kes tema kõrwal istus ja sõnalausumatult madalmerele waitis.

Kui pehmelt ja wäsinult jügow, pühalik juwimaifus merel ja liival seisid! Kui salajalt ja mahedalt ta kõik mõtlemise ja tahtmise uinutas ja metaolised muinasumistused effile nõidus!

"Teie olete wilets jutuwestja", ütles Dagmar äkki. "Jutustage mulle midagi."

Ta ei oodanud wastust, ei pannud siis ta Eichstädti waitimist tähele, waid jattas, enam ijeenejele rääkides, tasasel, pehmelt toonil, nagu oleks ta oma unistustele tahtnud sõnu anda:

"Suured, lumiwalged laemad purjetawad üle maailma, weetud juurtest hõbeluikedest, ja kauget Amrumi liiwawaldete taga seisab Ette Nettekenn, nihutab ilka uusi laewu finisesse taewamerde ja wahib neile järele, kuidas nad pikkamisi ja waitelt kaugusesse libijewad. Walged neid seisawad nendel, pikad, õrnad loorid wäljasirutatud kätes. Aga kui nad üle roheline mannermaa lähewad, siis wahijewad purjed, loorid lööwad mastile ja kivistuwad tuhandateks lendawateks räbalateks. Ja siis naerab Ette Nettekenn, naerab ja lööb oma kätega mereliiva ees laintesse, nii et wood kõrgele fargamad ja teemanditena õhus kiirgawad."

Ta ei märganud, kui põnewalt Eichstädt ta juttu kuulas.

Äkitselt peatas neiu.

"Ah kui jõe! Urge mind wäga naerge. Ütelge mulle parem, kus wana Hanjen müüid on."

"Gemal woolus", ütles Eichstädt raskesti.

"Dore mees! Müü kindel ja kõwa. Ja

ometi nii pehme. Eht friislane. Siin saartel elavad üldse toredad inimesed!"

Kui Eichstädt ei vastanud, ütles neiu pilkavalt:

"Wõi on Teil teistfugune arvamine?"

"Muidugi! Eest et neid tunnen. Teie tunnete neid ainult pühapäevases helemuses. Mina olen ju küllalt kaua nende hulgas, er nende üle õigemalt otjust teha. Olen nendeaga mõidelnud."

"Aan! Ja jäite alla."

"Oh ei, mina mitte!" vihastas õpetaja.

"Teised ju ka mitte. Keegi ei annud järele. Kes seal siis mõitis? Ei, ei, lõpetage!"

Eichstädt läks tulijeks, nagu alati, ja hakkas oma põhimõtteid kaitsema. Neiu istus naeratades, vaatas talle otja ja tähendas:

"Ah, nüüd tuleb Teil jälle vaidlusthinnu. Arge rikkuge ilusat päeva. Näete tufane olawat kui praingel Mikael. Ja meie tahtsime täna ju rõõmsad olla."

"Wõitlus on rõõm, preili Rosenlund!"

"Nlus kuulda, aga kõik tuleb omal ajal. Praegu on mul isu ja ma tunnen enam rõõmu enest, mis Binne mulle kaaja andis, kui Teie mõitlusest. Palun, avage mu selgkott ja wõtte sealit waatandused välja."

"Aga preili Rosenlund!"

"No jah, asi on ometi nii. Wõi on see midagi paha? Andke jita!"

Eichstädt lükkas seljakoti tema juurde ja neiu arvas selle nobedasti.

"Ja nüüd sööge. See maitseb. Ja siis alles räägime teistest asjadest."

Binne oli õnneks hoolt kannud, sest ränat oli mõlemad isufeks teinud, ja merelinnud, kes sihades nende kohal keerlesid, näisid ka oma osa tahtvat. Naerdes murdis Dagmar mõned tüki oma leivast ja miskas õhtu, kust nad wälkkiiresti finni nabiti. Siis küsis ta äkki, ilma et ise õieti oleks teadnud, mis:

"Miks ei wõtnud Teie proua Inget kaasa?"

Eichstädt filmitsees teda filmapilgu terawasti, siis tõusis ta üles ja läks merekaldale.

Neiu waatas talle järele ja ei mõistnud teda. Küll oli talle juba ammu selgeks saanud, et abielupaaril ainult wähe, õigemini mitte midagi ühist polnud, aga ta ei olnud selle üle järele mõelnud. Ka nüüd ei mõelnud ta selle üle järele, waid heitis liiwasse ja filmitsees kajakaid, kes taewas lendlesid.

Eichstädt aga seisis, wahtis merele ja mõitles mõimudega oma hinges. Ta tahtis wägivallaga alla suruda, mis temas üles püüdis, walgust ja õhtu karjus ja kõike muud ahwardas oma alla matta. Kõik sun-

dis ta oma ette, mis teda wõis aidata ja piibi aitama: oma naise, oma ameti ja oma juure tahte ametis, maalisk kõik armsates wärwides oma ette ja palus ning terjas: Et aidake mind ometil! Ja seisis siis ometi abitult ja mahajäetult nagu madalmerigi, seisis ja tundis põletawat walu, kuna ta sel tunnil teadis, et ta Dagmar Rosenlundi kõigest hingest armastas ja südames kandis.

Kaua seisis ta nii, ja kui ta tagasi pööris ja Dagmari juure läks, oli ta kõnnak raske, ning ta silmad olid wäsinud ja wanad.

"Me peame koju minema!"

See oli kõik, mis ta ütles, ja see kõlas taredasti.

Ilma et neiu oleks oodanud, lahkus ta.

Wõõralt ja melnikult waatas neiu talle järele, wõttis selgkoti, kääris kleidi üles ja läks talle järele.

Alles wäljas madalmerel jõudis ta temale järele; ta paljad jalad walutasid ja tegid ta käigu aeglasemaks.

Kui neiu Eichstädti juures oli, kiirustas see oma käiku, aga wahwasti kõndis neiu ta kõrwal. Silmapilgu hiljem, kui pind jälle pehmemaks ja mudajeks muutus ja õpetaja kiirust ei wähendanud, hakkas ta tema käewarrest finni ja hoidis teda tagasi.

"Aga miks Teie siis nii ruttu jooksete? Näib, nagu ajaks Teid hirm wõi koduigatus."

"Ja kui need mõlemad oleksid, preili Rosenlund?"

Eichstädt ütles seda sügawa häälega, filmitsees teda sellejuures suu- ja silmil ja läks edasi.

Hirm ja koduigatus. Jah, seep see wist oligi. Ta kartis iseenest ja igatsees kodu järele, mis kufagil seisis, kus ta ennast iseenda eest wõis warjata ja kõigi teiste filmade eest, mis, nagu ta arwas, ta südamesse wõtsid näha. Kõige enam kartis ta aga seda, kes ta taga käis ja talle ometi armsam oli kui kõik muu maailmas. Kui nüüd sumi ju mõndus! Siis lahkus neiu! Siis oli ta üksi ja wõis iseenda järele leida. Ta julges waewalt taha waadata, ja seisis filmapilgu hiljem ometi ja waatas tagasi.

Neiu oli kaugele maha jäänud. Waewaga kõmpis ta läbi muda.

Eichstädt tahtis olla waki ja trofim; aga kui ta nägi, kui raske oli neiuil käia, kuidas ta waarus, siis läks ta jüda pehmemaks ja ta läks talle wastu.

"Wahandage, ma käisin liig ruttu. Aga ma kartsin weetõusu. Tulime hilja teele."

Neiu hingas ruttu ja raskesti; juured

higitilgad järeleid ta päevitanud näol ja ahastus fajas ta häälest, kui ütles:

„Tuleb weşi?“

„Jah, aga ärge kartke, ta ei tee meile midagi, me jõuame veel digel ajal kaldale. Andke oma selgkott mulle; oleksin ta koha pidanud omale mõtma. Ta rõhub ju Teid.“

Tahtmatult jallis neiu, et teine ta selgkoti õladelt lahti võttis.

„Olete wäsinud, Dagmar?“

Kui pehmesti Eichstädt teda ütles.

Neiu noogutas pead.

„Jah, piisut. Üks konnaakary löikas jala kaffi ja ma ei wõi ruttu käia.“

Käsitäes jannusid nad edasi.

Watuksse aja pärast palus neiu:

„Wõtte mu käewarrest finni. Nii, nüüd wõin jälle rutemini käia.“

Sealjuures waatas ta temale naeratades näkku, nii et õpetaja põlewaks läks. Silmapilgu pigistatas filmad finni, nagu oleks ta põletawasse päiksesse waadanud. Siis läksid nad edasi.

Weşi tõusis kõrgemale ja kõrgemale ning ulatas neile juba põlvini, kui nad kaldale jõudsid.

Wäsinult istus Dagmar saarekaldale ja waatas Norderooge poole tagasi. Nii kaugele kui ta nägi, põlnud muud kui weşi, selge woogaw weşi; merepind, millel nad käinud, oli kadunud.

„Sumalale tänu, et siin oleme! See oli raske käif ja minu jalga walutab kui tuli. Waadake!“

Ta tõstis jala üles. Talla all oli tal piff haaw.

„Walutab ta wäga?“

Neiu nokutas pead ja õpetaja jattas:

„Kannatage, ma seon rätiku jala ümber.“

Wäikides jallis neiu, et õpetaja ta ette põhwile lastis, ta jala taskurätikuga finni jidus ja kinga jellele peale tõmbas.

Ta nägi, kuidas mehe sõrmed jellejuures wabiseid ja ta rind rahutult woogas.

„Wähne koju“, ütles ta taja.

Eichstädt aitas teda üles ja käsitäes läksid nad üles Ipfeni mäele.

Teel tuli neile Sanjen wastu. See oli neid tulemas näinud ja hüüdis neile naerdes:

„Waadake? Mina olen juba siin. Ja teie jõudsite ka enne wett kohale.“

„Jah, oli wiimane aeg.“

„Teie olete muidugi jalale wiga teinud, aga ärge kartke, mereweşi puhastab ja Binne jalg on kuulus.“

Eichstädt jaatis Dagmari aiawarawani. Wäikides. Müüd aga, rooside ees seisdes, hüüdis ta:

„Kui ilus! Just kui muinasjutt Oskaroojitest.“

Naerdes waatas neiu talle otja ja ütles:

„Jah, jeda ütleb igati, kes siit mööda läheb. Minult kahju, kuningapoeg jääb tulemata ja Oskaroojite mees aastajadajid.“

„Aga kord tuli ometi üks kuningapoeg ja õnn oli teda jaatnud, nii et ta just sel päewal lossi ette jõudis, mil jada aastat mööda ja olaste ajemel roosid seisid. Ja siin õitswad roosid, Dagmar. Miks ei peaks siis kuningapoeg tulema?“

Kurwil filmil waatas neiu teda.

„Mii ei tohi Teie rääkida.“

Kõhe jellejärele oli ta raske mõtted meija wisanud ja hüüdis wallatult:

„Jah, ja seal murdis Oskaroojite juure kimbu pööjastelt ja andis selle terwitujeks esimejale, kes wärawa ette ilmus.“

Silma jelle peale waatamata, et ofkad ta käsi weristajid, kahmas ta roosipööjastesse, murdis juure kimbu ja ulatas Eichstädtile.

„Sähke, wõtte, õpetaja Eichstädt! Ja nüüd tulge filmapilguks tuppa, kui Teil lusti on.“

Eichstädt tahtis parajasti jah ütelda, kui Binne uksest õue astus ja waljusti haletjema hakkas, et preisi Rosenlund nii hilja tagasi tulnud.

„Kuna ju meetõus tuli, preisi!“

Ja õpetaja Eichstädt läks koju.

Kui ta koolimajaft mööda läks, tuli talle Jaan Behrend wastu, tõmbas juu naerdes wiltu, nuusutas ja tahtis mööda minna. Aga õpetaja ei lastnud. Ta oli kõik waenu unustanud ja ütles lahkesti:

„Koh, Behrend, kuidas on lugu heintega?“

„See, õpetaja“, urises Behrend. „On hea lõhnaga. Muidugi, Ipfeni mäe roosid lõhnawad paremini, aga need ei ole meile, kel ainult kaspjad aias. Aga roosid! Roosid, neil ei ole igal mehel ja neid ei saa ka iga mees. Sumalaga, õpetaja.“

Ütles ja läks. Eichstädt waatas talle järele. Mis see oli? Mis oli ta ütelnud? Ei, ei, mitte sõnad ei wihastanud teda, waid wiis, kuidas nad heldud, ja piff, mis seejuures meh: filmist walgatanud. Oh häbi, häbi!

Kiiresti läks ta edasi; aga sillal jäi ta seisma ja wahtis wette. Oh mis! Mitte jelle peale mõtelda! Mitte tärgata lasta tume-daid mõtteid!

Aga ei aidanud. Need mõtted jaatfid ta koju ja ei lahunud temast sealgi.“

Junge tõi jöögi lauake.

„Dotasin sind, Karl. Sanjen ütles mulle, kus oled. Wahtisin ja nägin, kui tulid. Tule jööma.“

Esimesed minutid möödufid wäikides.

„Jah“, ütles Eichstädt siis, ja see kõlas tahetult karebästi, „käisin tema seltsis Norde-roogel. Ka preili Rosenlund oli kaasa. Oli raste kojutulek, sest preili oli oma jalasje haava sötkunud.“

„Tean, Karl.“

„Tead?“

Eichstädt silmitses naist imestades.

„Jah; sest kui mesi tõusma hakkas, silmitsejin ma teid pikfilmaga.“

Pahajest lihts Eichstädt tooli tagasi.

„Teie pikfilmad siin! Mendega mahite kõiki. Reegi ei või selle ees julge olla.“

„Ei, meie näeme kõik. See on meie viis; sest merelt tulevad meie mured ja rõõmud.“

„Nii. Noh, minuqipärast.“

Natukeje aja pärast ütles ta:

„Pealegi kurtis preili Rosenlund, et ja veel ei ole tema juures käinud, kuna tema tihti meil käib. Võiksid täna lord sinna minna.“

Nüüd pani Inge kahwli käest, lastus kokkupandud kätel toolitoele, waatas talle iseäralikul pilgul otja ja küsis pikkamisi:

„Peab jee olema?“

Ubitaaja pilk piinas Eichstädti, ta kehitas õlgu, nihutas ennaft toolil ja ütles wiimaks:

„Noh, kuidas tahad. Kui ja ise ei taha minna, siis mina sind ka ei sunni.“

„Ei, Karl, ei taha.“

„Nii.“

Waikides lõppes jõmmaaeg. Eichstädt jäi oma tuppa. Inge aga läks wälja mäele, istus kirju warju ja wahtis üle mere kodusaarele. Ei, ei, ta ei tahtnud minna Ipfeni mäele, ei. Ei tahtnud ennaft Dagmar Rosenlundi ees alandada.

Ja ometi walmistas ta widewikul roosimaija minema. Ta oli teised mõtted saanud. Ta omad sõnad, mis ta lauas ütelnud: „Meie näeme kõik“ ja mis ta mehe nii waikseks teinud, ajasid teda nüüd Ipfeni mäele. Nad näewad kõik. Sellest oli küll, et nägi, mis ta mehe siidames sündis. Teised ei tarwitse- nud seda märgata, et wõõras daam igapäew õpetajamaija tuli, kuna tema ial wastukülastäitu ei teinud.

Nüüd seisis ta oma toas ja pidas aru, mis jelga panna. Ta oli linnariided wälja wõtnud — las need? Raua mõtles ta. Siis aga wõttis ta oma Friisi riided. Nii tahtis ta minna. Kui saare proua.

Ruttu pani ta riidesse ja läks siis mehe tuppa.

„Olen walmis, Karl.“

Imestades pööris Eichstädt ümber.

„Walmis? Ah nii, ja lähed ikkagi Ipfeni mäele?“

„Jah. Kas — tuleb — ka?“

„Muidugi.“

Ja siis läksid nad.

Ja siis istusid nad Dagmar Rosenlundi toas ja ajasid juttu.

Natukeje aja pärast tõusis Inge üles ja ütles, et Winne-tädi teretama läheb. Sellejuurde ta siis ka jäi kuni alt mehe häält kuulis, kes uksest wälja tuli.

Tummalt läksid nad koju.

25.

Mõni nädal pärast seda olid kindlustamis-tööd Westeroogel walmis saanud. Taheti pidada suurt püha ja kõik saared olid oja wõtma kutsutud.

Inge, iseenejst mõista, tahtis sinna minna; jee oli ju lema kodusaar, mis teda kuisus. Tema mees ei tunnud asja wastu humi, aga kui ta märkas, et ka Dagmar minna tahtis, oli temagi walmis.

Dagmar Rosenlundi paadis purjetasid nad üle mere.

Oli kirju pilt. Kõigilt saartelt liginesid paadid. Isegi Bellwormilt ja mannermaalt. Dagmar Rosenlundi paat oli üks wiimastest.

Ja nüüd lajas neile saarelt hõiskamine wastu. Aga veel enne kui nad kaldal paadi kinni pannud, olid kõik tammi juure õpetaja Pohnsenile wastu läinud, kes suure osa westerooglastega hommikul maale sõitnud ja nüüd tammi mööda jala tagasi tuli.

„Kas kuulete pasuna- ja trummiheli? Sinna poole peame meiegi minema. Tulge ruttu!“ hüüdis Dagmar ja wahtis pidulistele järakilmil järele. „Kas pole tore pilt? Sinine meri, roheline maa ja kirjud Friisi riided — tulge!“

Õpetaja Eichstädt läks talle järele, ja nad ei märganud kumbki, et Inge maha jäi neile kurnuil, surunud filmil järele wahtis, kuni nad rahwahulka kadusid.

Nüüd läks Inge veel kord paadi juurde tagasi, wõttis oma juure, musta Friisi pitsi-rätiku, mis proua Pohnsen talle leeripäemaks kinkinud, pani selle õlalele ja sammus pikkamisi üle kodumäe poole.

Ta teadis, et koputamine asjatu, ja ometi katjus ta.

Reegi ei tulnud, kõik olid wäljas tammil.

Nüüd läks ta läbi aia majast mööda. Ta ei tahtnud rõõmsate hulgas wiibida, waid tahtis salamahiti tagaukse laudu maija minna, et seal ükft olla.

Aga kui ta majast parajasti mööda jõudis, seisis õpetajaproua Pohnsen parajasti oma aia taga ja hüüdis:

„Tere hommikust, Ingel!“

Junge ehmatas ja seisatas pisut aega, enne kui teretuse peale vastas.

„Sa tulid siis ometi pidule, Junge? See on ilus. Nägin Peterjeni paati, see on ju wõõra daami paat, kes Hoogerovogel elab, ja arwajin nägewat, et sina ja ju meeski seal oli.“

Junge noogutas pead ja wahtis maha.

„Ja nüüd tulid isa ja ema juure? Ei aita. Mõtke, nad kõik läksid minu poja seltsis Fahrestofti ja tulewad seal tammimööda tagasi.“

„Mii?“ ütles Junge ja pööris minema, kui proua Bohnsen ruttu aiawarawa awas, tema juurde astus, ta käest kinni wõttis ja ütles:

„Aga see on ju ükskõik, tuled siis filmapilguks minu juurde ja ootad, kuni nad tulewad. Meie küpjetastme wärsket jaita ja kohwi on ka walmsis.“

Nüüd helkis wainne naeratus üle Junge näo. Ta andis wanale prouale oma mõlemad käed, ja sügawast südamest tulid ta sõnad, kui ta ütles:

„Täna, südamest täna. Siin on mul ju ikka kahetordne kodu, üks isa ja ema juures, ja teine sinu juures, tädi Bohnsen.“

„Mii on õige, Junge, tädi Bohnseni juures! Seda ei ole ja veel ial ütelnud; aga seda ütles alati. Ja nüüd tule!“

Käskjääs läksid nad maija.

„Sa näed pisut kahwatu wälja, Junge. No jah, pikk tee üle mere. Aga nüüd istu mugawalt kohwale, siis joo me jälle, nagu enne, tassi kohwi ja wõtame juttu, kuni teised tulewad. Ei, ei, sina ei pea mind aitama, seda teen ma ikki.“

Proua Bohnsen läks kööki ja wiibis seal meelega kauemini kui tarwis. Tema oli oma wanade, truude filmadega sügawamale näinud, kui noor proua aimas, ja tahtis talle nüüd pisut aega anda.

Kui ta jälle tuppast astus, seisas Junge lähel, mis õpetaja Bohnseni töötuppa wiis, ja waatas mööblitele ja kõigile, mis seal temale armsjad olid.

„Ja, jah, wätke Junge, kõik on weel endine.“

„On ka seda? Minu arust näib kõik weel ilusam ja mugavam olevat.“

Tasafesti astus proua Bohnsen tema juurde, wõttis ta ümber kinni ja ütles:

„Kas sul siis kodus sama mugaw ei ole?“ Junge tuskatas.

„Oh muidugi, jah. Aga pisut teistjugu.“

Murelikult raputas proua Bohnsen pead. Ta oli waihetel tundidel tihti Junge peale mõtelnud, ja ta filmad nägid sügawamale kui mõne teise filmad. Nüüdki teadis ta, et noorel proual muret oli. Aga ta ei tahtnud seda

puutuda, ta tahtis seda rahul olla lasta ja teha, nagu ei aimaks ta midagi, kuni Junge ise talle oma südame wälja puistas. Tal oli walus, et aidata ei wõinud, kuid ometi arwas ta paremaks, mitte puutuda. Sellepärast tegi ta muretu näo ja ütles naeratades:

„Jah, wätke Junge, nii on asi alati. Sini-mene maalib enesele pildi, kuidas kõik peaks olema, ja peab pärast sellega ometi leppima, kui kõik nii ei ole. Mii läheb ka, Junge, ja kõigest leiab inimene lõpuks head ja ilusat.“

„Mii wõib see küll olla. Aga see kestab kaua, kuni nii kaugele jõutakse. Ja peaaegu tahaks pilti katki lüüa, enne kui ta heaks on tunnistatud. Aga ei, mis jutud need on! Täna on pidupäew, sellepärast oleme rõõmsad. Teised on seda ka!“

„Mii on õige, Junge. Jstume kohwilauda ja pühitjeme oma pidu siin.“

„Jah, nagu teisedki.“

Nad istusid laua äärde ja Junge imestas ihegi, kuidas ta nii rõõmus wõis olla.

„Mõtke ometi, ihegi minu mees jõitis kaasa ja läheb nüüd preili Rosenlundi seltsis ühes teistega muujika taga wälja tammile.“

„On see wõimalik? Pane tähele, siis hakab ta warsti sama agarasti kui minu poeg Hoogerovoge kindlustamise kajuks tööle. Mii on see ka parem. Siis saab ta jaarel kodumaks.“

Nüüd kaotas Junge jälle jalgealuse ja tähendas:

„Mii kaugele ei lähe asi, tema juures mitte!“

Sel filmapilgul kajas pidutära lahtijest aknast weel walgemini tuppast. Selgesti oli kuulda hääli, mis lähenesid.

„Kurbed ja, Junge? Nüüd laulawad nad Friisti laulu. Nüüd on nad jaare ligidal ja warsti siin. Paul Knud tegi oma heinamaale telgi, seal tahawad nad pärast pidutjeda. Oh, kui rõõmus ma olen, et mu poeg kõigi raskuste järele ometi on sihile jõudnud!“

Waljumaks ja waljumaks paisus käre wäljas.

Wauldi kodumaalaulu ja korrali jelle lõppu mitu korda:

„Kes ei austa ja armasta kodumaad, see on närw ja ei wääri kodumaad!“

Kõng liikus edasi, kuni Knudi heinamaale jõuti; seal istuti laudade äärde, mõeti lewafotid wälja ja kosutati endid pärast wäsitawat käimist.

Õpetaja Eichstädt ja Dagmar Rosenlund seisid tüki aega kõrwal ja ei teadnud, kas paigale jääda või minna. Kuni Mells nad oma laua ääre kutsus.

Jagalpool hüübed, naer, jututõmin, kuni kõigil õlleklaasid ette ilmusid ja õpetaja Pohnsen ühes tõusis.

Kõik vaatajad temale ja keegi ei rääkinud; aga trostiv uhtus järas westerooglaste filmis, nagu oleksid nad ütelda tahtnud: Mäete jeda! See on õpetaja Pohnsen, m e i e õpetaja, kes terve madalmerre üle valitseb!

Silmapiilgu lastis Pohnsen oma pilgud koosolijatest üle käia, nagu oleks ta neid tahtnud lugeda. Siis ajas ta enda veel sirgemaks ja hakkas kõnelema. Ta kõneles Friisi keeli ja kirjeldas lihtjate sõnadega aastasadade pikkust mõtlust mere vastu, mis nõudnud määratumaid ohvrid elu ja varanduse poolest, aga siiski ei jõudnud saari rahvast tihjaks teha, sest et inimeste jübames kodumaa-armastus elas, mis neid kõike lastis ära landa. Müüd aga olla lugu teiseks jaanud. Müüd ei mõinat meri neile enam midagi teha, sest müükrilt taganevat ta hambad saagitult. Hädaoht olla kõrwaldatud.

„Aga“, jatkas ta, „mere asemele on üks teine hädaoht astunud, hädaoht, et teie iseeneje kaotate, enestele ja oma wiisidele truudust murrate. Tihti silmitsejin ma murega kaldatammi tõusmist, kuna ma üsna kindel ei olnud, kas teie uuele hädaohule jamuti juudate vastu panna kui merele. Hoidke enda puhtad ja tugevad. Sest kui Teie ijeenda kaotate, omast wanast Friisi ijeelaadist loobute, siis olete warsti friislastena kadunud. Ma ei tea, mis pahem on: kas see, et meri teie mäed ja jaared ära neelab, wõi see, et uus ja teistlugu ne maailm teilt teie Friisi rahwuse röömib. Peaaegu ujun ma, et parem on, kui kõige oma warandusega merepõhja kaote, kui et teie iseenejele truudust murdes nendel weel oma päewi mööda saadate, endie ja wana Friisi jõu ja tõu warjuna. Jääge puhtaks ja tugevaks. Hoidke alles oma wana wiis. Jääge friislasteks. Pareim surm kui orjapõlw!“

Silmapiilgu walitjes sügaw vaiklus, siis kajas üle heinamaade marumühinal:

„Pareim surm kui orjapõlw!“

Nad tungisid õpetaja ümber, pigistades ta kätt ja töötasid wanas truuduses püsida.

„Ja muidugi, õpetaja Pohnsen, nii peab see jääma“, hüüdis Bonke Bahnsen oma kõwa, kareba häälega: „Hurraa! Hurraa! Hurraa!“

Waljud hüüded kajasid kui pikemürrin üle maa ja mere.

Kui wanad jälle teed jõid ja noored tantju keerutama hakkasid, kadus õpetaja Pohnsen, et silmapilgu üksi olla.

Ta ei teadnud, et Inge ema juures wi-

bis, jäi silmapilguks oma aiawärawa ette seisema ja waatas röömjail filmil saarele tagasi.

Tema töö oli tehtud ja siht saavutatud. Aga mõtlus polnud weel lõpnu; wõib olla, et raskem oja alles tuli. Ta tahtis jeda läbi wõidelda, nii kaua kui ta jõna weel maksis ja mõju tugew oli. Kuid jeld tunnil ei tahtnud ta jelle peale mõelda, waid tahtis röömus olla, et asi nii kaugele arenenuid.

Naerew rööm seisis tal weel filmis, kui maija astus.

Ema tuli talle vastu ja ei suutnud warjata oma meeleliigutust, kui teda nii röömsalt ja uhkelt nägi.

„Mu pois, oh, minu pois!“ ütles ta pool wites, pool naerdes ja pani oma käed ta umber.

Müüd läksid õpetajagi filmad niiskeks. Ta silitas õrnasti ema walgeid juukseid, paenutas ta pea tagasi, waatas talle filma ja ütles:

„Jah, armas ema, müüd on täna tööd selja taga. Müüd wõtme meie ja need, kes meile järele tulewad, rahulikult magama heita; kiwitamm kaitseb meie rahu. Kuuled ja, kuidas nad naerawad ja laulawad? Riipalju inimesi ei ole meie saarel weel ial olnud. Aga kas õpetaja Sichtsädt ei ole siin? Wõi wähemalt Inge? Tema on ju Westerooge laps.“

„Selle unustajin ärewuses hoopis. Muidugi on nad siin. Inge istub toas.“

Müüd lastis Pohnsen käed wajuda ja ütles talamini kui muidu:

„Inge on siin? Ja tema mees?“

Enne kui ema wastata suutis, seisis Inge läwel ja silmitjes õpetajat juuril filmil.

„Minu mees on piduplatzil teiste hulgas. Mul polnud jeks lusti, tahtsin parem juttu wasta.“

Pohnsen oli jälle rahulikult jäänud, andis talle kätt ja ütles sügawa, sooja häälega:

„Nii on õige, Inge. Sellest tundis ema röömu; tema ei taha ka enam tantfida.“

Nad olid kõik tuppä astunud, kuid õpetaja ei istunud, waid jalutas toas edasi ja tagasi.

„Koh? Legin ma kõik dieti ja hästi? Waadake kord siia!“

Ja jälle laotas ta oma kaardid nende ette ja jeketas. Siis äkki lihtas ta kõik kõrwale, istus Inge vastu ja ütles:

„Müüd on jellest küll. Selle wõtame siis jälle wälja, kui tarmis on Hoogerooge elanikubele saare- ja mäerahu wiia. Aga jeda teie ju ei taha.“

„Mida ma ei taha?“

Wsi on nii, kuidas ütlen. Ja kes jeda ei taha, on Hoogerooge õpetaja, kellele Jumala riik tähtsam on kui kindel jaar. Ja üsna ülekohus tal ka ei ole, kui ta ainult Jumala riigi

ajemele hüüdsõnaks võtaks Jriisi rahva puh-tuise".

Ta ütles jeda naeratades, et Juge mitte pahanada, ja jatkas siis: „Alga kuhu ta jäi? Väljas ma teda ei näinud“.

„Ah“, vastas ema Juge ajemel, „tema läks naisnaabriga, ja see ei juuda nüüd teiste hulgast lahkuda, tahab, mõib olla, kõik maa-lida, nagu jeda kord üks Berliini professor tegi, kes terve koguduse maalis ja Berliinis wälja pani, kus ta ajatirjasti ilmus, nii et pä-raft kõik wõõrad, kes Amrunist ja Jõhrist siia tulewad, minu koha ära tunnewad“.

Ta tõusis üles ja waatas merele.

„Kauaks ei tohi ta ka jääda“, tähendas ta siis, „sest weji wäheneb juba wjas. Wõi jääte õõjeks, Juge?“

Ei, jeda nad ei tahtwat, vastas Juge ja tõusis üles, et kord ka wanemaid waatama minna.

Ukse ees jai ta kokku oma mehega, kes teda juba ta wanemate juurest otjinnud ja nüüd te-maga ta õpetaja Põhusega tagasi pööras. Nad teretasid üksteist, ajasid mõne sõna juttu ja ruttasid siis paadi juurde.

Dagmar Rosenlund istus juba jelles, pur-jed sõiduts walmis, ja ootas neid. Weel sõbra-lik teretus siia ja sinna, siis sõitsid nad teele.

Kõik teised paadid jäid õõjst weetõuju ootama; nad olid merel üksi.

Kergesti lauldes puhus tuul pikkamisi ja laipalt üle mere ja juutis waewalt purje täita; wäsinult rippus see mastil.

Tugew weewool, mis wäljast sisse tungis, oli neile wastu ja ajas paadi kurtult wälja. Nad pidid ristlema ja jõudsid pikkamisi edasi.

Weel kaua kuulsid nad Westeroogelt laul-mist ja mängimist üle lainte ja waatasid wa-hetewahel tagasi kaugenewale jaarele.

Tund kadus tunni järele.

Dagmar Rosenlund istus tüüril, tema wastas üksteise kõrwal Gichstädt ja Juge, mõ-lemad piisut kõrwale pöördult ja paadi äärele toetudes. Kõik oli ümberringi wait; ainult harwa wahetati mõni sõna, ja siis tõlas see wõõralt ja külmalt.

Tihti lastis Dagmar oma silmad üle Gich-städiti pooleldi ärापöördud, kahwatanud näo libijeda ja terge puna tõusis Gichstädtile näkku, kui ta neuu filmi tundis oma peal wiidawat ja tema poole waatas. Ja ometi pidi neuu ikka ja ikka jälle tema peale waatama, nagu oleks ta tahtnud uurida ta näo ükksikuid jooni. Ta nägi õpetaja wäsinud filmi ja tal oli wahete-wahel, nagu oleks ta pidanud oma kae ta otja-estijele panema, et sealt eemale peletada warju-sid, mis seal seisid. Sest ta teadis, kust need warjud ja wäsinud filmad tulid, ja ta jüda põ-

les jelle peale mõteldes ja isenejele üteldes, et tal terge asi oleks teda jälle sõbujaiks teha. Kas armastras ta Gichstädti? Ta ei tahtnud jelle peale mõelda ja püüdis rõõmasti juttu wes-ta. Kuid see ei aidanud, jutt ei saanud ela-waks, ja ta mõtted wiibijid jälle tema juures.

Algas widewik, tuul uinus hoopis. Paat wõttis teise sihi. Keegi ei märganud jeda. Kõik istusid waitjelt.

Paat riivas üht meremarki ja hakkas ker-gesti maaruma.

Minult Juge märkas jeda, tõstis pea, wah-tis ringi ja nägi, et nad kurtult kõrwale liiwa-luidete poole oli kaldunud. Ta tõusis üles, wõttis aeru ja hakkas waitides jõudma. Edasi ja edasi libijes paat.

Ikka aeglasemaks jäid aerulõõgid, mida enam Juge jelle peale mõtles, kui tihti ta lap-sena rõõmjalt ja õnnelikult üle mere sõitnud. Misjulgune õnnis koduminek oli see alati ol-nud — wastu õnnele ja rahule. Nüüd oli asi teine; tal oli wahetewahel, nagu oleks ta was-tu sõitnud jumale. Wiimaks lastis ta käd lahti ja sõjistas:

„Ei jalka enam!“

Üsna tajakesti tulid need sõnad läbi waitu-je; aga Gichstädt oli neid ometi kuulnud, waa-tas üles ja nägi oma abikaaja wäsinud nägu. Waitides wõttis ta aeru ja hakkas aerutama. Natuke aja pärast tõusis Dagmar, wõttis teise aeru, istus ta kõrwale ja aitas.

Juge istus, selg masti najal, ja wahtis üles taewa, mis pehmelt täheilus sirades mere kohal seisis.

Ei wähematti heli. Minult aerulõõgid ja weesjulin. Pehme pimedus igalpool.

26.

Oli õõ, kui nad Hoogerooge ette jõudsid, õõ ja mõõn. Paat ei pääsnud enam kaldale, waid pidi umbes jada meetrit kaugele jääma. Surijedes jookkis ta liiwale kinni.

Silmapiilgu jäid kõik istuma. Siis tõusis Juge, wiskas antru wälja ja ütles:

„Meie peame läbi wee maale minema!“

Keegi ei wastanud. Ja Juge ei oodanudki wastust, jeadis kuue üles, wõttis saapad ja ju-kad jalast, astus paadist külma wette, mis üle põlwele ulatas, ja saarmus pikkamisi jaare poole, mis waewalt tuntawalt pimedujest üles fertis.

Ta ei waadanud tagasi, ka siis mitte, kui ta juba weest oli wälja jõudnud. Kohu sees pu-hastas ta jalkad mudast ja läks üle heinamaa foju.

Ta ei mõtelnudki teisi oodata. Ta läks edasi ja ei teadnud isegi, miks. Minult üks mõ-te elas temas: foju! foju!

Paadisolijad olid talle järele waadanud, kuni ta pimedusse kadus. Siis ütles Eichstädt lohmetult:

„Lähme koju!“

Dagmar ei vastanud. Raskesti hingates istus ta tema vastas, ja see kestis kaua, kuni ta üles tõusis ja purje masti külge hakkas jiduma.

Eichstädt katjus teda aidata, kuid ei ojanud.

Kui neiu töd lõpetas, istus ta jälle tüüripingile, toetas käe paadikäarele ja wahtis üle mere waiksete tuledede poole, mis woogude kohal siirajid. Ta märkas waewalt, et Eichstädt jaapad ja sukad maha tõmbas, ja ehmatas, kui ta teda nime järele hüüdis.

„Dagmar!“ ütles ta jälle.

„Jah!“

See kajas kui õhke, aga ta ei pöörnud.

„Lähme koju!“

„Tulen!“

Eichstädt astus paadist wette ja ootas teda.

Uga neiu jäi paati.

„Dagmar“, ütles Eichstädt tungiwamalt,

„Dagmar, tulge. Ma kannan Teie maale, ärge kartke“.

Pikkamisi tõusis neiu üles ja astus paadi äärele.

„Urge kartke, mina hoian Teid hästi ja wiin Te kermelt maale“.

Eichstädt wõttis neiu ümber kinni, neiu põimis oma käewarred ta kaela ümber, ja aegamööda sammus mees libedal pinnal edasi, paar korda tahtis ta kukkuda, aga jeda kõwemini jurus ta neiu oma rinnale.

Kallas oli kõrge ja järsk, nii et Dagmari üles tõsta ei wõinud. Sellepärast läks ta kallast mööda ojani ja selle kaudu heinamaale.

Uga ta ei peatanud, ei lõdwenandanud ta käsi, waid sammus edasi, ifka edasi, pikkamisi, samm-sammult, ja ta hingas raskesti.

Ka Dagmar ei lastnud temast lahti. Kinnisilmil hoidis ta Eichstädti kaela ümber kinni ja lastis ennast kanda, edasi, ifka edasi. Ta jüda oli eiotja lõhkemiseni tukkunud. Müüd põkjus ta üsna rahulidult — täis rõõmu ja õndjat õnne. Kõik, kõik oli ta jël pilgul unustanud ja teadis ainult üht, et ta jeda meest armastas, kes teda kätel kandis, meest, kes jün wäljas ühkinduses kõige ühkikum oli. Ja ta teadis, et kõik ta wastupaned ja waidlemine midagi muud ei olnud, kui armastus, teadusjeta, tundmata armastus.

Eichstädt läks ja läks, kuni sillani jõudis. Seal lastis ta Dagmari pikkamisi jülelt maha libijeda. Uga ta käed järd neiu piha ümber. Tasakeji lähendas Dagmar oma pea tema

peale ja siis rebis Eichstädt ta oma rinnale ning juudles teda palawalt.

„Dagmar! Dagmar! Oh jina, kuidas ma jinu järele ihkasin! Kuidas mu jüda jinu pärawast kartis. Minu kermel elu pole tänase päewani midagi muud olnud kui ainus juur igatjus jinu järele! Oh jina — jina!“

Ja jälle põlesid nende juud üksteijel ja ei tahtnud ega tahtnud lahkuda.

Kõwasti üksteije ümber kinni hoides seijid nad kaua jonalaujunata. Eichstädt hingas raskesti ja ta rinnast tõusis wahetewahel nagu õhkamine. Kõik, kõik oli ta unustanud, kõik, mis raskelt ja pimedalt tema taga seijis. Müüd pidas ta kinni õnnest, mis talle tänane päew toonud, ja ta tahtis teda hoida ja temast mitte loobuda. Ei millegi mu peale mõelnud ta, ei oma abikaaja, ei ameti peale — ei, ei millegi muu peale kui õnne peale, mis tal kätte wäkel ja mis talle oma tumedate jarafilmadega otja waatas.

„Oh jina!“ Oh jina!“

Nad ei jaanud üksteijele jël pilgul muud ütelda, kui ifka jälle korrata: „Oh jina! Oh jina!“ Ja jee jostamine oli põlewo ning armuõnnis.

Dagmar jostas jeda taja, jurus enda Eichstädti najale ja tõmbas ta enesega kaasa.

Pehmelt ja soojalt seijis jee, täheitus järwan pime juwidõ jaree ja ühkikute rändajate kohal.

Üsna pikkamisi läksid nad; mis oligi neil tegemist ajaga ja tunniga? Mõõda magawastejt mägedest wiisid neid nende jalad, mõõda kirikust, mis tumedana filma paistis, mõõda wälkejest koolinäest. Eichstädt ei näinud midagi; ta sammus ringiwaatamata edasi, Dagmari käewarrel.

Nii jõudsid nad Jpkeni mäe ette.

Kiawalli ette jäid nad seisma, andsid üksteijele kätt ja waatasid teimeteijele kaua filma.

„Head ööd, Dagmar!“

„Head ööd!“

Wael kord rebis Eichstädt Dagmari oma rinnale ja juudles teda palawalt, nõudwalt.

Seal kajas merelt hiiite. Saarerahwas oli koju tulemas. Ehmatades lastis Eichstädt Dagmari lahti ja astus sammu tagasi, ütles ruttu head ööd ja ruttas üle heinamaa koju.

Dagmar waatas talle kaua järele. Ja kui ta pärawast woodis wiibis, jirutas ta oma walged käjwarred kaugele, nagu oleks õnn alles nende wahel, ja ta jüda oli täis õndjult.

Eichstädti kätt muutus aga ifka pitaldajemaiks, mida lähemale ta kirikumäele jõudis.

Müüd, ühki olles, waitis üks rõõmukell teije järele ta sees ja ta rinn muutus ühkjaks ja juruiks. Ja sinna tõusis mehkil hirm, mis

talle were otjaeffisele ajas. Mis oli ta teinud? Mis oli jündinud? Kuudas oli ta enmast ometi unustada wõinud? Ta tuletas wiimjed tunnid jälle meelde, aga kõik oli jegamini, nii et tal wõimata oli ütelda, kuidas kõik tulnud. Minult üht teadis ta, et Dagmar ta rinnal wiibinud ja ta tema noori huuli põlewalt ja nõudwast oli juudelnud — ja et ta oli olnud õnnelik, lõpmata õnnelik.

Ja siis? Ja siis?

Ta jurus ruffitad filma ja oigas nasifesti.

Teine pilt oli ta ette astunud. Ta nägi oma naist wäsinult paadipingil istumat ja jõudmat, kuni ta käed wärsid.

Siis nägi ta teda läbi muda jaarele rutawat ja bösse kadumat. Jõhnd Jumal, jah, alles nüüd tuli talle meelde, et Inge oli lahkunud ilma Jumalaga jätmata ja üksi koju läinud.

Weri tõusis talle näkku, kui jelle peale mõtles. Ta ütles endale, et Inge kõik peab teadma, et need mõtted teda ju näbalaid rõhunud, ja piinaw häbi tõusis tal palgesse.

Nüüd seisis ta purdel, mis üle juure oja wiis, toetas käed käsi puule, pani pea nendele ja muufjus wigades.

Mis oli ta teinud! Mis oli ta teinud! Nii ei wõinud see edasi minna. Ei, ei, nii ei wõinud see edasi kesta! Tarwis oli lõpp teha.

Ja äkki hakkas ta kõlebasti naerma. Lõpp teha! Magu siin üldse lõppu oleks! Jah — üks lõpp oli siiski, aga jeda ta walida ei tahtnud. Ja nii ei jäänud talle muud üle, kui endas kõik ära surmata ja tühjalt, murtult koju minna.

Oli see siis üldse weel ta kodu, ta maja? Ta kujutas jeda enesele ette ja tuletas esimesi õnnepäemi meelde. Sest kord oli seal ometi õnn elanud ja hommikust õhtuni laulnud. Nüüd oli see jurnud. Kes oli ta ära tapnud? Inge wististi mitte, teda ta oma ees nägi murelikuil, wäsinud silmil. Ei, tema mitte. Aga see oli jurnud ja teda ei jäänud enam elawaks teha. Ei ial enam. Kja siis mitte, kui ta koju läks. Ja ometi pidi see olema.

Ta hammus edasi ja tahtis jeni jalutada, kuni Inge magama ununud. Häbi ja kaastunne hoidsid teda tagasi.

Kui ta aga firikumäge waikest oma ees nägi, läks ta pikkamisi üle jurnuata. Ühe ees peatas ta weel kord ja waatas waikest bösse, ja kawa seisus ta nin. Siis kobas ta waikest maija, ja läks üle koja tupp.

Sellejuures puutus ta ühe tooli wastu ja jäi äkki seisuma, uskudes, et kolin terwest majast läbi kajab.

Aga kõik jäi nii wait, et ta ise oma were jurinat wõis kuulda.

Korraga kajas läbi waituse üks sõna, tajakesti, ja ometi waljusti:

„Sa tuled hilja koju!”

Siis oli kõik jälle jurnuwaike; ainult õpetaja Eichstädti raske hingamine kajas hooti läbi hauawaike. Kjahe käge toetus ta lauale, wärin käis ta kehast läbi, nii et taks, mis lawal seisus, tajakesti klirises. Aga ta ei lausunud sõnagi.

Nüüd tõusis Inge toolilt, kus ta istus, pikkamisi üles, astus mehele wastu ja ütles jälle:

„Sa tuled hilja koju!”

Eichstädt ei wastanud weelgi, waid seisus ja wahtis abikaasa lahmatanud näole, mis pimedast haruldajelt wälja paistis.

Ja nüüd pääses mehe juust tajakesti sõna: „Inge!”

Maatuse aega ootas Inge, et ta edasi räägiks. Aga kui ta waitis, astus ta temale weel lähemale.

„Ei ota uskusin ma, et ja pika kaitsekõne pead. Aga jeda ja ei tee”, ütles ta külmalt ja kalgilt. „Ja see on hea, sest mis olekski sul mulle ütelda! Dotajin sind jelle tunnini ja ole kindel, enam kui üks kord oli mul nõu majast lahkuda. Mitte sind otjima — Jumal hoidku! Waid, et mõne maabri juures endale õmaja paluda.”

„Inge!”

Pikkaw naer tuli proua juust, kui ta jatkas:

„Kra kardad! Ma ei teinud jeda — sinu pärast! Sina tahtsid ju siin Jumala riiki luua ja mina ei taha olla see, kes sinu ehitamist jegab wõi takistab.”

„Inge, mitte nii! Mitte nii, Inge!” hüüdis Eichstädt, ja walu ning piin kajas ta häältest.

„Mitte nii? Jah, kuidas siis?”

„Sa pead mind mõistma, Inge.”

„Ma ei mõista enamasti enam”, ütles proua taja ja wäsinult, „ja sina nõuad, et ma peaksin teisi mõistma?”

„Aga ja tead ju —”

„Ei, mina tean ainult jeda, et siin elan nagu mäel, millest meri üle woolanud ja kõik ära häwitanud. Ja nüüd otjin ma uut mäge, kus walitseb rahu ja kuhu torm ei pääse. Luba mind rahulikult rääkida. Jään siia nii kauaks, et jeda sulle weel ütelda, enne kui lahkun, sest siia ma enam ei jää.”

Eichstädt kahmas ta käest kinni, aga Inge wabastas jelle,

Kui Eichstädt enne maija astumist weel kawa oli ühe ees seisnud, oli kaastunne temas

weel lord wõinust wõtnud ja ta pehmeks teinud. Ta tahtis jääda, tahtis oma armastust Dagmari wasiu kõigest jõust lämmatada ja katjuda wana, jurnud õnne jälle elawaks teha. Kõik muu pidi olema maetud ja unustatud, kuni ta lord jelle üle nii rahulikult wõis järele mõelda, et jeda ka Ingele wõis jutustada. Ja nüüd, abikaaja ees seisdes, kõwenes weel ta tahtmine.

Ta tahtis naist kinni hoida ja kahmas ta järgi.

"Ei, Karl, sina ei pea mind enam kinni, ja jeda tahtsin ma julle weel täna ütelda. Selle otjuse ei ole ma teinud äkki, täna. Ma ei ole jeda ainult wäljendada jbandanud kõik need nädalad, mil tundsin, et ju jüda enam minu juures ei olnud. Ei, jee ei ole täitsa õige, jest sinu jüda ei ole enam ammuft jaadik minu juures olnud, wõib olla, et ta üldse minu juures pole wiibinud. Aga nüüd, mil ta ühe teise juures wiibib —!"

Ta löi käed näo ette ja pööras kõrwale.

"Inge", algas Eichstädt uuesti, ja ta hääls kõlas taja, kuid tungiwalt. "Inge, ärme nii lahkume. Mina seijan sinu ees kui süüdlane."

Eht Inge jeda küll teadis ja ije oli ütelnud, tujatas ta ometi nagu piitsahoobi all, kui Eichstädt jeda ije ütles, ja jammus pikka-missi ühe poole.

Nüüd astus Eichstädt talle ruttu ette ja jundis teda tuppä jääma.

"Jah, Inge, kui süüdlane. Aga sel pilgul, ei, jel wiimjel tunnil, mil ma enefega wõitlesin, enefega ja oma hingega, olen ma teine."

Inge miskas käega, et ta waitiks.

"Ei, ei, ja pead mind kuulama."

Ja ta hakkas abikaajale pihtima ja kõiki oma piinajid ja endajüüdistusi maalima ning kirjeldama, misjugukena ta omale tulewistku kujutab.

Inge kuulas teda waewalt.

Eichstädt märkas jeda ja kohmetas.

"Inge, Inge, mõtle ometi meie esimesie päewade, meie armastuse peale."

"Suft jellepärast, et jelle peale mõtlen, lahkun ma!"

Aga karjatus tuli jee Inge juust, ja siis langes ta lauale kummuli, kottis näo kätega ja nuurjus wahjusti ja kibedasti:

"Ja ma olen sind ju ometi nii wäga armastanud! Nii wäga!"

Jlka jälle kordas ta jeda, kuni rahulikults jäi ja jälle piisti tõujis.

"See oli paha sõna, Karl, jeda ei oleks ja pidanud üttema. Meie armastuseft ei oleks ja pidanud midagi laujuma. Aga jee'p jee

ongi, jina ei ole mind iial armastanud. Ja nüüd jäta ma äkki. Homme wõi tunahomme joidan Westerooge. Wõid ütelda, et haige ema juurde lähen. Mina olen lihtne, rumal jaareneiu, aga siiski arwan ma, et jee hea on, kui minu lahkumiseks mõne põhjuje teatad; jest muidu — ja tead ju, et ju seijuford siin jaarel hea ei ole. Kõige muuga wota jeni, kuni kohtulikult lahutatud oleme, kuni ja ije siit lahkunud ja mannermaale omale koha leidnud."

Siis läks ta ütles oma tuppä.

Küll tujatas ta, kui oma nime kõledat hüüdmist kuulis; aga ta ei pööranud ümber.

Eichstädt aga jäi oma tuppä istuma, kuni hommikupäike jälle jaare ja mere koyal jaras.

Kui lõmame weetõus jaarekallast loputas, purjetas Inge paadiga Westerooge. Peeter Dirksen, kes Amrumi läks, wõttis ta kaaja.

27.

See oli wara hommikul, kui Dagmar Rosenlund ärkas ja oma siidieesriided woodi eest kõrwale liikkas.

Ta oli halvasti maganud — rasked unenäod olid teda tihti ehmatanud.

Nüüd lebas ta ja wõhtis juuril, põlewail silmil lakke ning mõtles Westerooge jõidu peale. Aga ta rõõm oli jurnud ja walu- ning häbitumme piinas teda. Sel filmapilgul oli tal, nagu ei oleks Eichstädt talle üldse armas, nagu peaks ta teda wihkama, nagu oleks ta temale andunud kui uulitjatiidruk.

Ta tõmbas eesriided jälle ette ja peitis enda jügamasje patjadesse, et ennast enda eest peita. Mitte kedagi näha ja kellegiga rääkida! Ainult äkki olla, üsna äkki!

Ta lebas ja mõtles ja ei juutnud oma mõtteid wabastada eilseft. Ta tuletas enefele meelde iga sõna ja iga liigutust. Ja ometi tõstis wägivaldselt mahajurutud armastus ta põures pead.

Ta largas woodist wälja ja pani riided jelga.

Juurseid kammides tuli talle äkki meelde õhtu, mil wana Binne talle nuttes oli jutustanud oma ilusast, kadunud tütreft, kel olnud pikad juukseid ja walged õlad ja jüda täis igatjuft.

Ja siis korraga nägi ta oma ees seiswat üht wäikeft, kahwatut naist, kel juured, kurwad silmad. Kirjugejed filmad olid ainult ühel — Ingeft, samal Ingeft, kelle jüda ta täis igatjuft oli õnne järele ja kellelt ta nüüd wiimse õnne- ja õndjusraasu riisus.

(Järgneb.)

Wasutataw toimetaja: S. Saljaspõlb.

D.-ü. „Waba Maa“ trükk, Tallinnas.

Wäljaandja: Kirjastus „Arenge“.

Rudolf Olman, E. Olbrei, A. Orav, Karl Pahl, Robert Pass, Friedr. Paffmann, Paula Palmbach, Mide Parasmägi, S. Paezmann, Alfred Peefmann, J. Peterson, Ed. Prgentaf, Marie Poljansky, J. Popp, Karl Preisraud, Ferd. Protin, Johannes Pöder, Marie Ratas, Lembit Rauf, Leonhard Raufas, W. Raud, Ewald Rebas, Klaara Rebane, Elfriede Rebane, Wold. Rebane, Jüri Rein, Joh. Reinwardt, Edmund Rektas, Endel Rifand, Jaan Ringsum, Johann Ristikivi, Ariadna Rosenfeldt, Oskar Rosenbüsch, Salme Rosenberg, Helene Roswald, Frieda Rumma, Alma Rutoff, Beera Räsja, S. Räämet, Joh. Rääbus, Elmar Rõigas, Edgqr Saarmann, Rud. Saarmann, Emma Saar, Alfred Saagar, Aleksander Sandat, F. Saltsström, Rein Sawing, Woldemar Selgest, Boris Sepp, Gerda Siffenberg, Leida Siffenberg, G. Simulson, P. Simonlatser, A. Siskus, Frants Sketshus, Arn. Sonn, Ant. Supfa, W. Subfa, J. Säinas, D. Stamm, Joh. Steinberg, Uno Stokholm, Itn. Heino Stunde, Rob. Taalder, S. Tammi, Herbert Tamberg, Rudolf Tamküll, A. Tomp, Waleria Tammi, Nikolai Temuff, R. J. Tõdre, Johannes Thalberg, Julius Thaubach, Alef. Thal, Heinr. Thomson, Margot Tiik, Oskar Tits, M. Toode, P. Tomingas, Ewald Trei, Armin Treufeldt, Elmar Treumann, Berny Triumph, Salme Truumann, Sigrid Tulp, Hugo Tulp, Antonie Tuut, Alice Tánawa, M. Uuli, Oskar Nusmann, Ralf Uettoa, B. Uustalo, Kaisja Wachterleen, Oswald Wahtrik, Willem Waldson, Woldemar Warsama, Ed. Weelmann, Rudolf Weismann, Karl Wiiksten, M. Wilnit, Joh. Willandi, Albert Wiltmann, A. Wilkari, Robert Wiismann, Arnold Wihi, Felix Willmson, Karl Wildet, Helmi Woolmann, Siegfried Woormees, A. Wälja, A. Diglane, B. Wöhrberg.

Lartust: J. Adof, Jaan Albu, A. Anderson, Arnold Anier, A. Brauwerk, J. Brücker, Heino Eäbaum, Erna Ehrenpreis, stud. Edgar Eif, Aletjander Eller, K. Elten, Hermann Fijcher, Ernst Gromelson, R. Hansberg, Frieda Hansson, stud. Erika Haller, Paul Hertsman, Paul Jänes, Johannes Jõul, al. Itn. R. Kangro, Karl Karro, M. Kain, A. Kitzberg, Oly Kiwi, Ad. Krahe, Olew Kruus, Karl Kütt, Salme Lepit, Warentine Lind, Karl Liivamägi, Ad. Lüüs, Jul. Marran, Leo Martin, E. Munna, Hugo Mändit, K. Müller, Johan Müür, Anton Mühlerberg, Heinrich Ode, Johannes Ojalil, Elmar Osjaments, Albert Otti, Anna Pille, E. Pinding, Hedwig Puijat, August Pusia, Richard Reineke, Arnold Reimann, Melita Rezold, Alef. Ruus, A. Sais, Otto Sintmann, Anton Soni, J. Tamm, Ferdinand Tenno, Telling, Ed. Tjichler, Joh. Tomingas, Silvia Tulff, Endel Uuga, S. Waßer, Ida Wildt.

Pärnu: Helene Lamik, Viktor Adamson, Ewald Blumfeldt, Gustaw Glüd, J. Ilves, Joh. Kangur, Hugo Kiirenberg, John Kohjus, Peeter Koot, Lydia Korb, S. Kull, J. Kõlwart, Alef. Lensment, Joh. Lõmp, A. Mängel, Mihkel Ruff, Alef. Raara, Elwine Pajor, Edgar Radik, Aiena Siitam, Herbert Soowik, Johann Tamm, A. Tammann, Juta Tartpea, Alef. Tomberg, Endel Teetjow, J. Udikas, Harald Utopart, Walentin Wuts. **Paide:** D. Afsei, E. Kerstenbeck, Lydia Reinmann, Mary Sengbüsch, M. Wilitut, Fr. Zimmermann. **Wiljandist:** S. Koff, R. Müürsepp, Joh. Paas, Joh. Rinaldi, Arnold Sepp, S. Sihwer, Paul Toff, Pafeni Walgemäe, M. Weinmann, Elmar Weäke, Fr. Wihmelin, Woldemar Üprus. **Walga:** A. Uben, Kristjan Uuts, A. Jänes, Alma Jõgewest, Alex. Sürjenson, Joh. Kitzberg, Joh. Kofamägi,

„Romaani“ talitusele — Tallinn, Riguliste tän. 16.

Sindmõistatuse nr. 16 lahendus on järgmine:

Lahendaja nimi ja täielik aadress:

Joh. Rood, Jaan Ruff, E. Latis, J. Lõh-
 mus, Johann Mast, Werner Neumann,
 Handlane, Willem Rebane, H. Saral, An-
 ton Soowa, Edgar Tints, J. Utt, „Ellis
 Wärti“. **Wõrnist:** Karl Buschmann, H.
 Haarmann, Albert Jaqomann, Ewald Lein-
 bock, O. Melts, Arnold Nirk, Ballits Wer-
 ner Piis, d'R'on, M. Unt. **Petserist:** Au-
 gust Määrts, Karl Lamm, Heino Freisik,
 Fr. Menow. **Karwast:** Dr. Bergmann, W.
 Erlet, Alma Fromholz, Rudolf Gustel, A.
 Eugenberg, Jakob Maas, Peeter Wahlstein,
 Robert Mets, Johannes Saarmann. **Kar-
 wa-Jõejunst:** J. Berg. **Kafnerest:** H. Hõ-
 bemägi, H. Ilwes, Joh. Kaff, Albert Loo-
 tus, Nikolai Eugenberg, Karl Nurf, L. Rif-
 ken, Otto Riisberg, Kalsu Tamjärv, Agnes
 Webermann, Sergei Weife, Elmar Wentia,
 A. Witjut, M. Epik. **Tapalt:** Elmar Ka-
 sif, Kaarel Leop. Kuusik, Edgar Lageda,
 Emma Lamm, Aleksander Lemmison, A.
 Stohlberg, Woldemar Waldmann. **Kures-
 faarest:** Peeter Lauri, E. Wõeras. **Haap-
 salust:** Max Espenberg, Julius Ilwes,
 M. Lojsmann, A. Lõnberg, Karl Narits,
 M. Neumannskraft, Ernst Neumannskraft,
 Leontij Raudsepp, Hilda Silts, Theodor
 Sketshus, Berta Larmis, P. Nitrofsky, Otti-
 lie Wõskart. **Baltistikist:** P. Bachmann, H.
 Odrõs, Hugo Reemann, W. Tiits. **Dan-
 zigist:** Eduard Koffer. **Rõmmelt:** L. Funt,
 A. Grünberg, Elmar Kaha, Aug. Kukepala,
 Karl Müller, Aleksander Sawiir, Karl
 Wendt, Hilda Walter. **Aserist:** A. Weigel.
Matškimist: B. Pärnits, Mava Rossion.
Amblast: Lauri Tõmuri. **Arest:** Andrei
 Klein, Johannes Müllermann. **Aegwõidust**
 M. Kuusikmann, Eduard Põlendik, August
 Takwiril. **Aegua jaarelt:** Anton Lambera.
Abjast: Anton Bernhard, Johann Groß,
 Johannes Nitritjow. **Nasperest:** A. Bür-
 ger. **Elwast:** Joh. Rister, Harald Lepik.

Härmetist: E. Polakes. **Häädemeestest:**
 Johanna Puijaar. **Hiu-Keimast:** Ed.
 Weel. **Ilmjärwest:** Alef. A. Malsup. **Fr-
 boskast:** J. Käht. **Juurust:** J. Therno-
 witz. **Jõgemestest:** Jüri Soff. **Jõgewalt:**
 Willem Davel. **Jõhwist:** H. Bachwal, H.
 Kuiva, Rudolf Lepik, Aleksander Lorenz,
 Rudolf Poolatje, S. Pääsik, Aleksander Wei-
 ler. **Kurista mõisast:** Karl Wufs. **Kol-
 gast:** August Rutof. **Kuigatsi mõisast:**
 Max Unt. **Kuijõelt:** J. Lammermann.
Kasariitkast: Ida Tolk. **Kolgast:** Ella Lin-
 demann. **Kilngi-Rõmmelt:** Halide Kartau,
 Johannes Lensment, Karl Mitt, Karl Mägi,
 Erna Otsstapel, Jaan Lammist. **Kohkla-
 järwest:** Arthur Kermann. **Kuivastest:**
 Iwan Kolk. **Keilast:** E. Kuljus. **Kobilast:**
 J. Kruus. **Külmõjast:** Cora-Mainu Kas-
 par. **Kawastu-Koofalt:** Joojep Jeger,
 Kärgula wallast: Hilda Hörrat. **Kiltjist:**
 Johannes Hanjon, Aleksander Kurik. **Kofelt:**
 Gustaw Mit, Joh. Lorentson. **Kanapääst:**
 Abel, J. Wilke. **Kundast:** Joseph Schulz,
 Eugamfelt: Marta Serw. **Lannust:** Alek-
 sander Kull. **Laewa wallast:** Hugo Lübeck.
Lehtjõest: Richard Hintsenberg, Julius Sau-
 lep, Aleksander Wõõlmann. **Lihulast:** A.
 Jalakas. **Laatrest:** A. Jänes, Johannes
 Simion. **Lellest:** Jakobson. **Laupa-Jänd-
 jast:** Aug. Hoas. **Loodist:** August Mit.
Merikülkast: J. Schulbach. **Mõisakülkast:**
 Johannes Mäggi, N. Päämel, Albert Radik.
Mäo wallast: A. Krass. **Mänja wallast:**
 Rudolf Klink. **Mägistest:** Peeter Ilwes.
Rõmkülkast: Jakob Kuusikmann. **Pärnu-
 Jakobist:** August Kalk. **Põlwast:** Pauline
 Maado. **Patküla mõisast:** Andres Kirjamä-
 gi. **Prääma mõisast:** N. Sintmann.
Pakla mõisast: Helene Sõerus. **Puhjast:**
 Walter Kain. **Pütsist:** A. Wästriik. **Põlt-
 samaalt:** Otto Piis, Johannes Kont, H.
 Meerits, A. Päril, Oswald Lomina. **Roelast:**

Eutwoustage ajakirja

„Romaan“

oma tutawatele! Saatke tutawate aadressid proovinumbrite saatmiseks
 „Romaani“ talitusle!

Tehke seda hindmõistatusse lahendusse saatmisel!

Aleksander Hojenberg. Kägawere wakkaj: M.
 Wersou. Mõngust: Kristjan Mütt. Kallast:
 Umar Domborg, Aleksander Mark. Sondast:
 Ewald Käsjaar, Hedwig Willemson. L. R.
 Jaanusõrong nr. 3: Jufu Sengbusch. Suure-
 Jaanist: Joh. Randerval, Jaan Bollmann,
 M. Lõuisson. Sindist: Joh. Naamann,
 Hermann Helstein, N. Koff, Betty Kuff, Et-
 nolda Matji. Scharowast: Richard Klemen-
 ti. Tarwastust: Madimir Sanderkoff.
 Tudoliinast: Leo Mõlder, E. Mõlder. Tõr-
 wast: N. Lajinow, Kults. Tamsalust: Joh.
 Klambrit. Torist: Alfi Kõlbus. Tõstamaast:
 Joh. Jitter. Tahlurannast: Jüri Anton.
 Tõri-Mõitkult: Werner Alfiel, Albert Lorenz,
 N. Kochmann, Johannes Mütt, Otto Seppel.
 Uue-Wändrast: Gustaw Kõwimurd. Wakkse-
 mõisast: Johannes Saar. Wormsi saarelt:
 August Kaudtepp. Wana-Wändrast: Karl

Rosmann. Wõhmat: Endel Mõst. Piiff,
 Oskar Simonlatzer. Wiru-Jalobist: Albert
 Meerits. Wõfult: Peeter Mustonen. Wai-
 warast: Anton Sestrand. Wäike-Maarjast:
 Jelis Klaber. Wastfeliinast: Leonhard Jaa-
 ka. Wafulast: Juhan Kõõpa. Disu wallast:
 Anton Polikarpus.

Raagu nr. 13 lubatud — mõnija loojimi-
 jet igauks Dr. R. Kraemeri: „19. aastajaja“
 ja R. Lõuissoni: „Kõbaniku kirjakoostaja“
 järgmised õige lahenduse saajad:

G. Merstenbeck, Reidest, — Platina-
 amet.

Mar Uni. Kuigasti mõisast. üle Mä-
 giste.

Jõgeva Eemil. Kundast, maja nr.
 59. fri. 2.

Toimetusele saadetud kirjandus.

„Aeg“ nr. 6 ja nr. 7 — sõltudega ilueta-
 tud ajakiri. Mõikunumbri hind 20 marka.

„Ühistegeelane“ nr. 17, 18, 19 — Eesti ühise-
 tegeline rahwaleht. Hind 5 marka.

„Meie Kiril“ nr. 40, 41, 42, 43 — tra-
 tushääl Eesti Ew. Luteruse usu kogudustele.
 Hind 5 mrl.

„Baba Eesti“ nr. nr. 1—41 — Eesti de-
 mobiliseeritud sõdurite liidu häälkandja. Mä-
 dalikiri. Mõikunumbri hind 5 marka. Talitule
 aadress: Tartu: Jaani tän. nr. 2.

„Kustbon“ nr. 26 — Eesti rootelaste hää-
 lenda. 12 marka luue.

„Walwe“ nr. 33, 34, 35 — hind 10 marka.

„Kodu“ nr. 17, 18 ja 19.

„Raswatus“ nr. 18, 19 ja 20.

„Esumaad“ nr. 4 — oft. Hind 25 mrl.

„Eesti raudteede täieline sõiduplaan“.
 Wäljaw 15. oktoobrist 1922. a. Kolmes keeles:
 Eesti, Saksa ja Wene. Lisa: Raudteede kaart.
 Mle 100 lht. Hind?

„Eesti Sportileht“ nr. 36—39.

„Raewardus“ nr. 10, oft. 1922. Hind 30 mrl.

„Ühistegeewõlleht“ nr. 10.

„Eesti mets“ nr. 11, november 1922.
 Hind 25 marka.

Kõik,

kes huwitawat, põnewat ja
tuumakat lugemismaterjaali
ihaldawad, leiawad seda rah-
walikult toimetatud ajakirjas

.....
 „ROMAAN“

ARENG

TÖLKETOODE BÜROO

Walmistab tõlkeid kõigist kultuurkeeltest eesti keele ja ümberpöörduvalt, eesti ning igast teisest keelest kõigisse kultuurkeeltesse.

Büroo eeskawas sisalduvad muu seas järgmised tõlketööd:

kataloogid, hinnastikud, aruanded, tsirkulaarid, ajaleheteated, juhikirjad, broshüürid, raamatud (rahvamajanduslikud, poliitilised ja ilukirjanduslikud), kuulutused, plakaadid jne.

HINNAD MÕÕDUKAD.

Address: TALLINN, Niguliste t.16.
Tel. 12-53.